

I

کتاب مختصر خلاصت رومیه
بابت کفی

سطر
۱۵

آیا مهره
۷۷۲

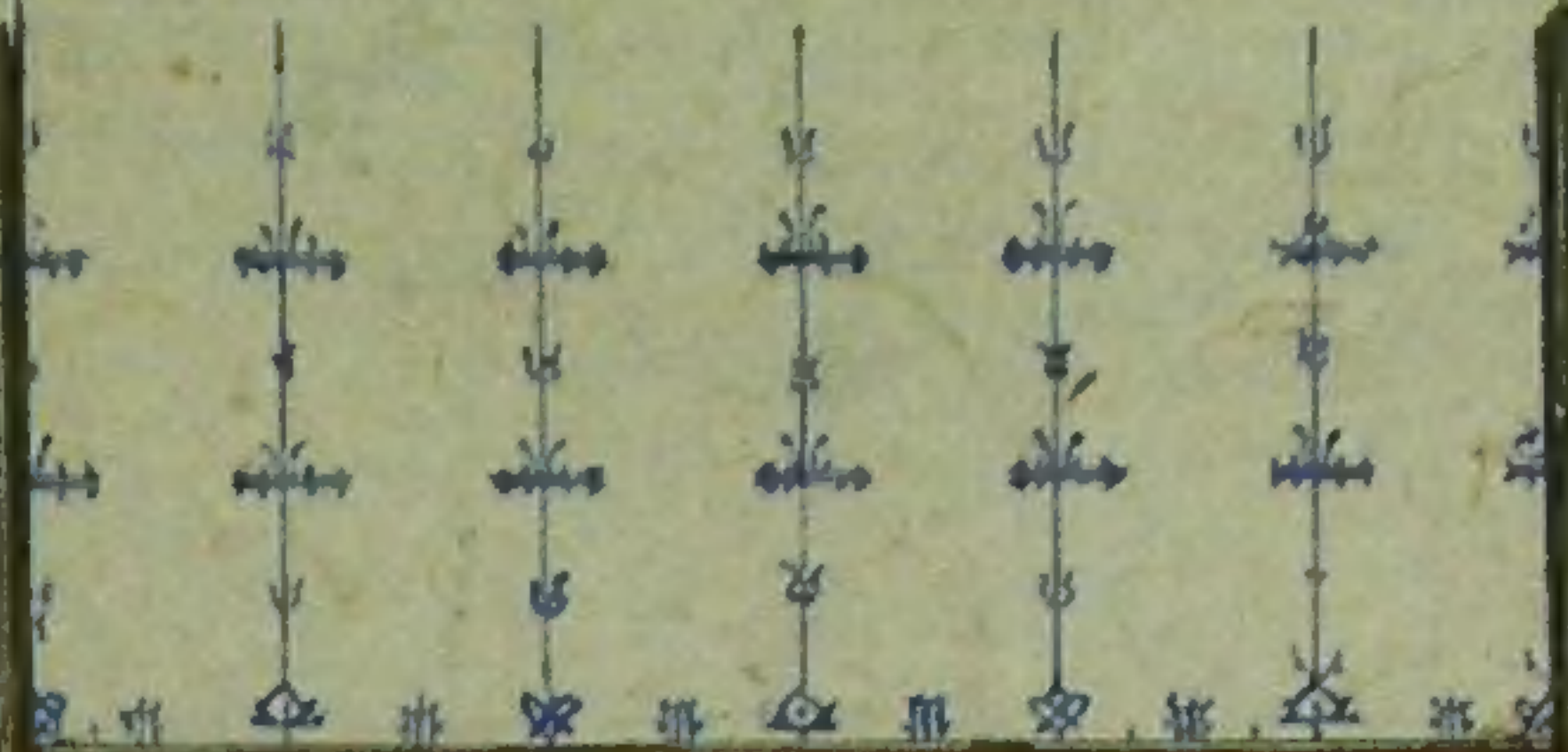

٢٧٤٦

المعظم
عظيمة الخصال
قد وصف هذه السيرة الجليلة سلطانا لأم القوار
مالك المروءة المحرم حاتم الحراس السطاس السطاس
نجم وحا وحا حاسر عمار طالع وأخلاقه
صاعف السه اور وادف وادف حرم الصم احمد
سج راد المعصن ما وادف الحراس
السمر لاس عم لها

حمدنی پایان • و شکر فراوان • خالق زمین و آسمان • و رازق انوار
 جان • حضرت که خالق پاک کونیه چار عناصر • و نخل آدمی اندن
 ظاهر اید و پفرور عن انبیاء کبار • و هر بر میوه حکمت
 فی ثمار • ایلد پر بار • ایلدی بیت امید انس و جان سلطان عالم
 جهان مدعی • جان آدم • حضرت رسول ثقلین یگانه در کون
 قلب دانه میوه کی سبب اصیل خال آدم • و باعث بنیاد
 کلزار عالم • ایلد ینه کند و فرو عندن وجود کتوری کون
 آفاق روشن قلند نصیگر • ظهور بولدی مقدم ایکن فرزند مفتخ
 اولی ابوالبشر هو خواجه پند مکر اولدی **شعر**
 دانه لور ینه کم هر خلک صلیقه • بینه اول اکلک فرو عندن اولور که ظهور
 صبحی اول روشن اید که هر عالم کتا • صبحد صکر طلوع علیه ویران فاته

شعر انا معنی ظاهر فرزند • اولدی چو اول شد سعادتمند
 مغفرت بولدی کور کچوق من • آدم اولدقن مایل شجره
 یوغکن کلشن چماندن اثر • باغ و محدت کلیدی اولدور
 قطع ایدوب کندوی علامت • هینج کسلا دی وصله القدن
 کلشن کونه باغبان اولدر • اول آخر غرض همان اولدر
 اولمیزی اولما و لمیزی اکر • بر و کون عرش و عرش و شمس و قمر
 بوم ظاهر انو چون اندی ظهور • جملد عالم ضیاء بر اول نور
 اللهم صل وسلم علیه • و علی جمیع الانبیاء و المرسلین
 و آله و اصحابهم • و التابعین لهم الی یوم الدین
 بو عبد فقیر عنایت خواهک و فقده الله تعالی لما یرضاه بر موجب
 خبر خیر البشر حب الوطن و ایمان آرزوی جنان جنانا نواندن
 زایل اولیب لاجرم باغ و بستان و دیارین و کستانه مایل اولیب
 بر مقام رفیع الشان تکی • و مکان منیع الکرانه توطنه
 نیت ایدب مانند آراستلام • اول مقام سعادت انجام اطر افند
 نچه روضه دلکش • و باغچه پر صفا ایجاد • و در دیوارن

آباد ایلکه غرمت ایلدم ایله اولسه بلک طیبه عالی نهاد ادرنه
 محمیه التي لم یخلق مثلها فی البلاد قرینه بعون الله الملك
 الذ بن مثال خلد برین بر جای کزین و کزیده روی زمین
 بولغا ک پاکندن خار و خاشاک بولب پر کل و یا حین و سنبل
 و نسین و استجار میوه کزین ایله تزیین ایدبان قرار و تکی
 اختیار ایلدم اول کلزار روح افزا مسموم جنت آسادیونا ملر
 اولدی و هر دایره لطافت ایله اشتها بولدی اولد و ضه
 جنت بهجت تعمیر اولور کن کت فلاحه تحریر اولنان اقبال
 حکمایه اتباع و اهل تجربه دکن شماع ایلدر عقود عقول و مجرب
 و منقولی لدر که برنج اوراقه جمع اولوب بر سراله دلکشا
 و یان صفایه تحفه زیبا اوله ناکه بوسبب ایله تزیین بسیار
 و ترتیب یا حین سیرندن تشریح خاطر کزین و تفریح قلب خیرین
 اولمجه بو عبد گیتی یاد ایدب ضوان جمی و مروضه ضوان
 میسر اوله دیو لطف لردن دعا احشا ایدر لیس ایله اولسه
 ربع مسکونین نسو و نابول حرکت و سکون اوزر اولن اشیا

دورت عنصردن مرکب اولماغن چار فصل روزگار کی
 بود ساله درخی فصول اربعه و بر تسمه و خاتمه اوزر مرتب
 اولب اتمام و درونق بوستاند یونام بولدی **فصل اول**
اول اصناف خاک بیانند در **فصل اول**
ثانی اشجار دکلمسی بیانند در **فصل اول**
ثالث قطع و وصل بیانند در **فصل اول**
رابع امراض و علاج بیانند در **تسمه** بوستان
 و یا حین بیانند در **خاتمه** میوه در می و حفظی بیانند در
فصل اول اصل خاک بیانند در بود فی یکی اصل
اصول اول اصناف بلدر زمین که طین آدم
 اندند اشرف عنا صر شرف مظاهر در شیطان لعین علیما
 یستحقه محق اولیب خود بین اولمغن افضلیت خاک پاک
 ادرک ایدر میوب نار هولناک کی زبان دراز لقا ایدب بی باک
 انا خیر منه دی جانب خیردن طرف شتر یوز طوبی خیرنی لست
 و مرکب بار لغت اولدی اصحاب فطنت و آریاب بصیرت فتنه

روشنی که آتش در تراب احسن و افضل از زیر ارض است
دلند رای خبر و روی رحم کور نور ضربه متولد بر ایشان اولسه
رضا صورتی کوسر انواع نعم اعطا ایدر آتش قلبی بارج تکبر
ایله تعصبیدن سرکش برد بسوز و جان کداز در قرین و دمساز
اولانی بحدوب جفا ایدر خاک اهل تنگین امین در ایل نه قوسه
حفظ اید با هانت ایلر نار پر هو الله کرنی تلف و هلاک
ایدوب با هانت ایلر تراب سگین نقاب معیوبی پالت ایدر عیونی
ستارده نارک کاری کشف اسرار و عیوبی اظهار در و آثار
کل کل و سنبل و حاصل نادر و دبی سود و کمور و کل در شان
خاک فایق و لغین منبت نخل باسق آدم مکرم اولغه لایق اولدی
تفضیل خاکه تفصیل حق یوقدر اشارت اهل عقله کفایت
اید مقصود اصلی اوصاف خاک دکلدر بیان اصنافد پس
زمین نه قدر قشرد و هر قسم اشجار و نباتدن نه بتور که قابلدر
انی معلوم ادنب اکا کور عمل ایلک لازمدر تا که بعون آتش
هر کارده خطا انیب نفع کلی مشاهده اولن **آق** ایلر که

۶
خاک کی قشرد بر صافی و بری قومه مخلوط در و هر بری
اکشر قشرد صافی طوبراغک برسی برک اولور کلسی و کبر
طوبراق در برسی دخی بومشا اولورات طوبرق در مخلوط
دخی کی قشرد برینک قومی غالبدر اکا قیردر برینک
طوبرقی غالبدر اکا قومسالدر بود ورت قشرد معنری
قسم اخیر در سایر اوج قسم ایچون زبیل ایله علاج تدبیر اولور
لازمدر تا که تربیه ایله غلطی نائل اولب مراد اولنان
نسبه بتور که قابل اولور قومسالدن الحقات طوبرق قدر
اندن الحقی قیردر زاندن الحقی کیردر ضرورتدن ات طوبرق
زبللنسه اولور اما اول کی قشرد زبل سوز قوت نبات
محالدر قومسال دخی ورت قشرد بری قمر قومسالدر
هر نه که اکل اکل قابل اولب میوه سی لذیذ و رنگین و شکوفه
و هر اکی نفیس اولور اوز ملک قانی بوفته و دانسی اری
و آبدار و چکردکی از و خرده اولب کند و سی پایدار اولور آنکه
و ترشید و بر صار و قومسالدر دخی کند که لکن اندن الحقد

باغ و جملہ اشجار میوه یه و بوستانه نافه در آیین حق اولماز
 سیرک اولور اما دانه لو و طوق اولور و اندک لجن بوز قوسا
 باغ و بادام و کراش و قنسی و زرد الو و انجیر و انار و زیتون غیری
 میوه و بوستانا و آیین ایکنی او کلهر و اندک لجن قزل قوسا لدر
 انجق باغ و بادام و امرود و زرد الو و انجلی و پنبه و سوسم ایو
 اولور و قوت بولور اما اوزم خرد و چکر کی برك واری
 و قانی قالك و لنیز اولور شویکه هر طوبراقده قوم غالب
 قانی نازك و کندوسی آیدار اولور لذیز و رنگینی اولماز صفا
 طوبراقده اولسه قانی قالك و چکر کی ارکالور قیرلوریده
 اولاندن ارتق لذت بولور ایکنی آیدار اولماز و معلوم
 اولاکه بریده باغ و میوه دکلمک مراد اولنسه نیجه اولور
 بلنمک قاعد سی اولنمکه اول بر ذراع قاز لوپ بعد د بندک
 بر پاره طوبراق الوپ شیشه و یا صرحه لو قابه قویب اوزرنه
 یغور صوبه و که بر کیجه طوبه اندن صحره انجه بزدن سوب
 صوبی اجله لذت اولب چرکن رایحه سی اولماز سه اوزم میوه ایله

اولور و طوز مغه دویر اگر رایحه لو و کرك صوکی داد سزا اولور
 لذت اولماز و د و غیره تیجک چورد و متعق اولور اما شول
 برك اولب باقوی غالب اولن بر زبیل و کلمک صلاح اولنسه
 اشجار میوه حاصل اولور و آیین ایو کلور اما غل اشجارا آیین
 بلند اولماز و چوقد و غیره مگر صو و برلور پراول لکن میوه
 اولور و اگر صو و برلور ایسه میوه اری اولور و دخی معلوم اولاکه
 خاک جوهی و ابوسی بر یوزندن اولب اوزرنه یلذ شعله سی
 طوقناند و استی صو و کورند اغاج دکلمک کوا اوزرنه
 آندی و که لنداس ایلیریری سورمه که سبب طوبراغک اکثریری
 شعاع کوا کدن فائده المقدر و هوادن قوت بولمقد پش قند
 سورلب پراولسه بتور مکن اول قدر قوی اولور و دخی بلنمکه
 طابع پرنک زبله احتیاجی بو قدر طوبراغی رقیق خمر و او و ابرک
 طوبراغی برکد زبله محتاجدر و دخی بلنمکه زبلنمک لازم
 اولان بریده باغ دکلمک مراد اولنسه جایز ذراوت طوبراغه
 وقیر دکله زبلنمیه اما کلمسی برده ایکنی اولماز مکر بر قیل

اول ز بلنب قوم ايله مكن ايسه خلط ايله لز و باغ ديچك
برى وافر سور لز تازه دكلدك زبل سوفز مكر كه قوجه باغ
اوله طور اغنه خشونت كله بومشاد مقايچون قيش جينه
اسكي زبل دو كه لوا **فصل ثاني** زمينك اصلاحي
بلدر زمين فاسدك اصلاحي زبلله اولور اوله معلوم اوله كه
زبللك اوسى اوزم جبره سى در و قوچ كچى قنچى زبلوردن كچه
صغرى سى وات و حمار و قاتر كوبره سى در بوجله و لچوق و
قنچى در سكاختر بر غاينه مضر در مگر كه بعضى مرضى علاجى
ايچون استعمال اولنه محله كسه كركدر و زبللك نافعى اسكى
اولا ندر نه قدر اسكى اولور سه يكر كدر بارى بر يلق اوله
ضرورت اوليچو نان سى در استعمال اولور غايى بود كه از اوله
نصف زبل و نصف طوبرق اوله يكي اوليچو ربع زبل اوله
زير انازه سندن حرارت يوست و ارد در مكر صو و يرلور
برا و لا كه ارنوج اولسه اولور صو و يرلور يره كو كى يا قار
انجوق طوبرق بركلكن كدر حلك قدر اوله و در حى بلنه كه سيره

ديكيجك يز بللندكى كى اكلسه اولور اما اشجار ديچك ير
بريل اولدن زبللنك كركدر يا خود كوك دبنه و اراسنه دوسه
ير يوزنه بوغازنه دو كه لز ايام باران زبل صوبي بعموردن
با خود صو و يرلور يره صودن كوك اوزرنه اينه طوبرق نازك
ايله ييلند نصيحه يا خود كوزدن دكلش اولسه اوله بشارده
دبن چپا لى ب اول دبن اولان زباي طوبراغنه قارشده **فصل**
ثاني اشجار دكلسى بيانده در بوفصل دغى اوج اصلدر **اصل**
اول زمان غرسى بلدر ز اهل نجوم قولنه كانون ثاني كه اورده
قيش آيد ز انك يگوى شبنجى كوفى خم كينك شبنجى كوفى
اولور بر يرناس اولسه يا اول كونا غاج دكلسه و هرنه ايسه
تام طور و آفاندين سالم اولور و فلوارك اونا و چنچى كوفى اشجاره
صو يور و قطعك و وصلك فاند سى ارده معلوم اوله كه
هر يك اوج كونا اولندن و اوج كونا خرندين كه جمله التى كونا اولور
بو كونا در صاغر غرسه مياست سايله لز باغ اولسون ميوه اولسون
زير ابو زماندره عقايلدر طوبرغ زباي ضرر در اشجار قوزد لو و بعض

اولور. بعضی باغ خضر الیاسدن اول بود اندوخی زمانه دنگلک
 کوکمه در لر. همان بود ایوب طهره صوبی یله ده که کسلدی کوندن
 اوج کوندن جایز در. بوقول راجه در. برداخی بود ایوب چبوغی
 برچو قور قازالتنه اسکی اولوق دوشایب کویره صکار.
 دخی چبوغک باشن آشاغ و دین یوقار و قویه لر. دخی او زنی
 کویره و طوبراغله اورته لر. اکی کوندن بروافر صود و که لر کوکلنجه
 اندن چقارب ده که لر. بوکا چکلندر ب که در لر. و حکماء
 فلاحتک بعضی کوز زمانه کسلب دکه دمشلر. و الحاکل
 شول یرده که صوازا اوله کوزدن دکه اولی در قیش غمورندن
 تمام سفید اولور. کوکی برك اولور زیامیوه تمام لیدر
 کوکه قوت و راجو و کوک بسکیلچک زمانه د. یازن قوتلو بولور
 چبوغی و میوه قوی اولور استیدن زحمت کورمر. قسطوس نام
 حکیم دن منقولدر باغ کوزن کلمگی بن احداث ایلدکه خلق
 انکار ایلدر. صگره نفعن مشاهد ادیمک بکا الحسن ایدر
 دعا لر ایلدر دیمشدر. حکماء فلاحتک اکثری باغ آی ارنوب

السن اولدغی زمانه ایکی نام ظهور و نور انیتند دکه دمشلر
 اما قسطوس دن منقولدر که قدام حکماء ایک دورت کیجه سی
 کجده نصگره نصفنه وارنجه دنگلک زمانه در مش. یعنی ایک
 نقصانی زمانه اول اوله. و سور یون میم هر ایک اولدن اکی کج
 کجده اخرندن اکی کیجه فالنجه زمانه غرسدر دمش. و گروچیم
 مذکور دن منقولدر هر ایک نقصانی مطلقا زمانه غرسدر دمش
 و دخی معلوم اوله که کوز ایا می که هر ایا جک پیراخی خزان اوله و کله
 باشلا یه غرسن مانیدر. خصوصاً که صو و برك همگی اولیا یرلر
 هر ساحل یرده معناد اولمش اغاج اوله. قیش قار صوبی دبنده
 طوکه قدن حذر اولنه تمام ضرر ویر. تورنج و انار و شفا لولو و غیر
 کبی آخی مارت آینده که اکا آخر در لر اول وقت ده که لر یازن صو و
 همگی اولدجه. و با لیل شول زمانه که اولکریلدری و شب یر
 طوکه زمانه غرسدر دمشلر اکثر حکماء فلاحت و دخی دمشلر که
 اورته کوز آیی که تشرین اولدر لر بدیخی کوندن صگره ابتدا غرسدر
 الک قیش آیی که کانون اولدر لر اونچی کوننه وارنجه شویکه اول

زمانه در کلیجک اولور سه صوگ قیش آیه که شباط در لر
 خمت کینک اون برنجی کوئی ابتدا سیدز اترک بشه آیه درونچی
 کونند نصیگر یاخورد اونچی کجه کجده نصیگر ابتدا این آفرک
 اوننه وارنجه محصل نوروزدن صکر قطعا قطع و غریب جان
 دکلر اما حکماء فلاحه اتفاقا یله ایام غریب کوزده کوزدن کلن
 قوی اولور قوت کوکه وارنجی نه اندر یازن میلی یوقار و سنده اوب
 برک و بار مشغول اولدقده کولک تربیه سندن آسوده اولور
 کوکی برینش بولور زیرا هر درخت بر موجب حکمت الهی قیش
 برشته بنور مکنال چکب حرارت اونه اولب سکونده ایکی
 قوتن کوکه صرف ایدر یازن قوتن اولان آثارن فعله کتور اظهار
 مافی الضمیر ایدر هر یه انواع جواهر و اهر ایشاد اندر جولانی
 زمانده طبیعت علوه مایل ایکی سفله تنزیل ضعیف و پرر
 وگاه اصل کاه فرع احیاسندن اضطرابه دو کی طرفه بیشتر
 حتی ارباب فلاحه یازن کلن استجار و ترکه محموم اولور در لر
 شول معنایه که کوکی تمام برکشته مشدر یازن یا غموری اصلدب اندن

نم آلب کولک باغلر کن بعد حرارت شمسدن اصنب کوکه الیجی
 صو سرات ایلسته کورکد تمام ضعف کلور یا هلاک یا علیل
 اولور ننه کم عروقده دم حاره حیا ایجاد ایدر پس معلوم اولدی
 بغیر ضروره یازن دکلن طوب قرار ایلسته دخی ایکی پایدرا اولماز
 مکرکه صوف صوبله صو و برک مکن اوله مشاهد اولمشدر که
 کوزن دکلن اولانهار کجه برق و پرر یازن کلن تیزجک و پرر
 اکثری اغستوسده قورر حاصلی هر دکلن اغاج یازن یا پراخی
 معنادن تیز و پرر علامت علندر کجک و پرر نشان
 قوتند کولک سمت توجهی اولب بیرون بکند و کندند و دخی
 بلند که اگر کوزن اگر یازندر باغ و استجار میوه ای کوندن پر
 الشده ایکی اوله اولدخی آیه زمانه اولور براتار کن بر دخی
 اکسلور کن ننه کم یوقار و ده بیان اولندی حکمانک کی آیه اولند
 زیاده اولور کن کوندن تحت الارض و مملکن کی اکسلور کن اولند
 تحت الارض و مملکن اختیار ایلشدر بوقیر تجربه سنده شوبله
 بولمشدر که غریب و ایلد و قطع و وصل و آخر اوله اکسلور کن

دكسه ان بود اقلوا ولمان اما كوكي قوتلو وپيشي چوق اولور.
 اري ولمان اگر اترار كن دكسه نخل باسق اولور يعني بود اقلو
 و موزون اولور پيشي از اولور اما اري و آبدار و نازك اولور.
 هر اعاك زمان غري بود اما بعضي حكايتند مناسبه كه
 هر نخل ميوه موسمي كندوسي بالذات نستور نما بولدغي برك
 هواسي و زمان كوي زمان كوزنده و دخي بلند كه اشجار كمي كوكلو
 وكي فاكر تاج و كمنك چيوغي و كمنك چكر كمي دكيور فاكر تاج
 و چيوق زمان كوكوزمان كوي اما فقير خسينده فاكر تاج
 و چيوق دكمكي اوكي كوردم اما چركوت زمانده اخلاق و اخير
 شول چكر كمي كه بر قابلو اوله اله و امر و دكي اكثر قنده شباط كه
 صولت قيش آي در سبه در اول كوندن ابتدا اولمقد در بعضي
 قنده خمسين كه ابتدا سي شباط دن اون كونا ولد روزگار
 ال و برب طوك اولمسه اول زماندن ابتدا اولمده مشلو آي
 شعله از اول بيايه اولدغي عالي اعتبار ايله مكه بعضي اول شباط
 دن نظر اولمده قوت زياده سي زمانده تحت امر مني ايكه مشلو.

نهايتي واسطه مارتدر كه آكا آفدر لوك بازي در بعضي
 ابتداء شباط دن آذره دكي وقتدر مشلو و شول چكر كمي
 اكي قابلودر بادام و فندق و كراسي صولت كوز اينك و ايلنده
 دكله خمسينده دكوز سته اوچيني ايچنه ضرر كميچك قدر
 شقاده لرد كه **لواصك دوم** در اسلوب غري
 معلوم اوله كه بر كسنه باغ و بستان ايلك قصدا يلسه اولمري
 برنج كره سوره بعد سوري ليه اندن صكره باغ و اشجار دكك
 يري اعاك كوكنه كوره دريك و بولايه شوله و جمل كه كوكك
 هر جاني بر قار ش مقدار ايك اوله و دكله اعاك كوكي
 صفا اولو و صحيح اوله و اري كوكلرينك اوچيني كسكي چاق ايله
 و بايچاق ايله باك كسه لرو بوقار و بقانلرون و در سكر كمي اوكي
 اولنلرون و سيار كوكه مضابقه و دنلرون كسوب و دكر كمي كوكك
 ميليني اشاعه ايله لرو اندن صكره كوكي چي طبقة ايسه هر طبقة سن
 بربوزندن تراش اولمش طوير اعله كوك آفضا ايلدي اوزره
 طولدور لوال و باق ايله باصميه لرو كوكه مضابقه و پرميه لرو.

اگریری غایتد یوسفه و قبر بر ایسه جانور و قاز و اوردک ترسل
 غیر حیوانات ترسی خاکله بر برنه خلط ایدب برای مقداری
 طون نام الشه بعدد که که مباشرت ایدر و **و دخی بلمک**
 کر که که شولیکه خشن و یا یا یا اوله کوز ایا میده و اول
 هارده کوه کنش اصیجانی تاثیر ایلیم **انک کی پیده دکل یوفته**
 دکل ناکه ذکر اولن ایام کنشی کو کنی اصیده تاثیر ایدر و شعاع
 کو اکبدن مستفید اوله **و شولیکه کنش تاثیر ایلیم قالک**
 یومشایر کی و او کی دریک دکه **لوه مشاهد اولنور**
 طاعن خدای بنی اعجاز کوی بر یوزنه قریب لور **اواد**
 عکسدر طاعن کنش ایکن بره تاثیر ایدر کند و ترو کوه کون
 اصیجانه میل ایدر بالضرره دریک اولماز **اواد کنش حراتی**
 زیاده اولدوغند کوه دریک بره کیده ضرورت یوق مقضی
 او زهر حرکت ایدر **کذلک طاعن نباتا کوی دخی بر یوزنه قریب**
اواد عکسدر اگر کوه دریک که که باعث طوبرق یومشاق
 و نازک اولدغی اولسه طاعن اولان طوبرق اودن نازک ایدر کند

شهر یوقدر و اکثر طاعنلر قوسالدر اول سبیدند که حارلر
 طاعن تر لایر زبلر و کمزله ترقیق و یومشاده مغه احتیاج
 یوقدر و آنک طوبراغی طاعن خشن اولماغی زبللمکه و حرق
 سور که محتاجدر ترقیق و تربیه ایچون اگر کوه بر یوزنه یا یلمه
 باعث خشنوت و یوست اولسه **اواد بتلر بر یوزنه قریب اولدغی**
 پس سبب تاثیر شد و مقریر بوقاعدن اکثر حارلر و بتلر
 غافلدر دکل کن میزان اوزر اولما و غندن کن راست کلر
 بوندن غفلت اولغیه **و دخی بلمک کر که هر اغاج خاصه**
امرو اغاجنک دخی ایا قازب اوزرند کی طوبراغی الشه و الشد
او سند ایدر اما دکلور تمام طودغی معلوم اولدقد نصیر اوله
و برد فعه زبللمکه محتاج اولن زبللمکه نصیر ایدر لور
 زیاده نافعدر و هرنه دکلور یب قازله نافعدر سابقا تلمشد
 کنش و قرو کواکب طوقندجه تراب جوهر اولور قوی زیاده
 اولور نر قدر قوی طوبرق و حرق اولسه اولدقد نفعی واردر
حسبه مشاهد اولنور انشاء الله تعالی استجار کوی و میونک

لَنَتِي وَكَثْرَتِي بِرُكْ كَوَاكِبِدْنِ قَوْتِ الدَّوْعَنْدِنِ اَوْلَدَقْدَنِ غِي
 قَا زَلْدَجِه سَا قِ اشْجَارِكْ هَوَا كَسْبِ اَيِدِرِه دِهْنِدْنِ بِرُكْلَكْ كِيدِرِه
 حَكْمَا بُو كِه تَرْوِجِ وَتَنْفِيسِ اشْجَارِ لَوْرِه نَفْسُو الشَّجَرِ يَقْوِي وَيُصَحِّحُ
 وَدَوِّحُو هَا تَعْظُمُ الثَّمَرُ وَتَكْثُرُ الْجُودُ وَتَنْفَعُ لَلْاَكْلِ دَرِ لَوْرِه حَكْمِ
 صَفَرِ شَدْنِ مَنْقُولِدَرِ اشْجَارِكْ دِنِ اَجَدَقْدَرِ اَكِي سَاعَتِ مَقْدَارِ
 اَجَقِ قُو يَرْوِي تَنْفَسِ اَنْدَوْرِه لَوْرِه بَعْدِ طَوْبِ اَعْيِ وَنَدِرِه لَوْرِه مَحْنَا
 اَوْلَانِي زَبَلَلِيَه لَرْدَمَشِ وَدَخِي بِلْمَكْ كِرَكْدَرِ بَرَاغِ كُوزِنِ دَكَلِه
 يَكْرِفِي كِي جِه دِنِ صُكْرِه هَر جَانِبِدْنِ بَرَقَارِ شَدْنِ زَبَايِ كِيَكِ يَرْدِنِ
 دِنِ اَجِه لَوْرِه وَرَبِّ دَفْعِه يَكْرِ مِي شَرِ كِي جِه دِنِ صُكْرِه بُولِيَه اَيِدِرِه
 تَا كِه قَارُو يَمُورِ صَوْبِي دِهْنِدِه تَدْرِجِ اَيْلِه يَتَسَّهْ اَمَّا يَارِنِ دَكَلِه نَك
 زَهَارِ دِنِ اَجَلْمِيَه اَلَا كِه تَامِ حَكْمِ كُو كَلَنْدِ وَكِنِه اَعْمَا اَوْلُورِ
 بِرِ مَقْدَارِ دِنِ يَوْمِ شَايِ لَوْرِه بِرُكْلَكْ كِيدَرِ اَوْتِ كُو كَلَرِ ضَرِي
 دَفْعِ اَوْلَا عَجُونِ وَا يَارِنِ كَلْنِه صَوْبِ يَرْمَلِكْ زَمْدَرِ وَاغَا جِي
 دَكْدَكِه بَتَدُو كِي يَرْدِنِ شَرْقِي اَوْنِ جَانِبِي شَرْقِه وَقَبْلِي قَبْلِيَه قَارِشُو
 دَكِه وَدَخِي بِلْمَكْ كِرَكْدَرِ كُو كَلُو دَكَلِ اشْجَارِ اَمْرُو دِوَالْمَه

۱۱
 وَزَرْدِ اَلُو وَا يَوَاوِ شَفْتَا لُو وَا بَادَامِ وَجُوزِ وَكَسْدَانِه وَفَنْدَقِ وَفَسْتَوِ
 وَاوَزِ وَعَنَابِ تَوْرِيخِ وَسِيَاهِ اَنْجِيرو كِرَاسِ وَوَشْنِه وَصَنْوَرِ
 وَچِنَارِ وَعَرَرِ وَارغَوَانِ وَكَلْ خَطْمِي وَبَا سَمِينْدَرِ وَجَمَلِه رِيَا حِينِ
 قَرْنَفَلْدِنِ غَيْرِي زَبَرِ اَقْرَنْفَلْ قَا كِرْتَا جَدْنِ دَخِي اَوْلُورِ قَا كِرْتَا جَدْنِ
 دَكَلِ اَغَا جِ اَيَوَاوِ زَيْتُونِ وَا نَارِ وَا قِ اَنْجِيرو وَكَلِ وَنَسْرِي وَفَوَاقِ
 وَاوْفَلَا مَوْرِ وَسَكُودِ وَا قِ بِلُوطِ دَرِ وَجَمَلِه سِي جَكْرَدَكْنِ
 اَوْلُورِ هَفَا بَتَا مَرُو دِ كِرُو اَخْلَدِ بَتَرِ هَر يَرْيَكْ قَنْقَسِي اَوْنِي دَرِ
 بَا شَقَه بِيَانِ اَوَلْسِه كِرَكْدَرِ قَا كِرْتَا جِ اسْلُوبِي اَوْلِدِه كِه مَثَلَا
 اَغَا جِ دِهْنِدِه يَرَا چِنْدِه يَا خُودِي يَاقِي اَوْنِ يَرْدِنِ بَتَرِ فِدَانَلِي
 اَلِ اَيْلِه جَكُوبِ قُو يَارِدِرِ لَوْرِه اَنْدِضْ كِرِه بَرِي يَوْمِ شَا قِ اَيِدِرِه
 دَخِي بَرَاوِجِي سَوْرِي اَغَا جِ اَيْلِه يَرَا يَدِرِ لَوْرِه اَنْدِضْ كِرِه اَوْلِچُونِ
 اَسْكِي كُوبِرِه دُو كَسْبِ بَعْدِه اَوْلِ فِدَانَكْ قُو يَارِلِنِ يَرِنِ اَوْلِ يَرِه
 صَوَقَارِ لَوْرِ اَطْرَافِنِ اَلِ وَا يَاقِ بَرَلِه يَا بَرَاغَا جِ اَوْجِيلِه حَكْمِ صَفَرِ
 وَدَخِي بِلْمَكْ كِه هَرَاغَا جَكْ بَرِهَوَا اَيْلِه اَمْتَرَا جِي وَا رَحْمَتِ اَوْلِ سِلِ
 اَسْرِنِ دَكَلْسِه وَعَلَا جِ اَوَلْسِه قُو يِ اَوْلُورِ اَيَوَاوِ رِيخِ غَرَبِي سَوْرِ

اكايلدزوقرايلدرلر و شرقله شمالا بيشند اسق بلكه قزله يل
 درلر ايوايه ضررايلر ساير استجار بونك خلا فنجه در دركو
 اولان اكي يل اسقن دكسه لومتضر اولور لر اولاجدن غرب
 جانينه كندجه و غرب يل طوقنان سمتك ايواسي خرب و نازك
 اولور و آغاجي بلسد و پايدار اولور كتب فلاحه در مسطور
 و بين الناس مشهور در ساير ميوه باد شمال و شرقي خصوصاً باد
 صباي سوز لر جمله سي باد جنوبي كه قابيل در لر اسقن ضعيف اولور
 ولول چيند جمع اولن ميوه تيز چورد طورهاز آغاج درويز
 ذي روه خود ضري معلوم در اللهم عافنا من كل بلاء الدنيا
 والاخرة چكر دك دكه نك اسلوب اولور كه چكر دكي اناجي
 ميش اغاجك انكه يقين اوله و قام اولجه آغاجند طور بعد
 چكر دكي چقارب قويدن لر اندنصر كه زمان غرسد بيان اولور
 اوزن اول شباط دن آخر مارتة دكن دكه كه مباشرت اولور دكد
 شول چكر دك كه اكي قاي اوله كراس و شفتالو و جوز و انوزكي
 اوستند اولان خوش قايبك اوچني بچاق يوزي قدر شق ايدن

۱۷
 اچه بريري اوجاق ايدن ياري اسقن ذيل و ياري طوبرق اوله بريره
 فارشدن در اندنصر بش بارمق ياد و رت بارمق مقدار
 دريك يره دكه صابدن يانن يوقاري و شق ايلدو كي يانن كه
 اوجيدرا شاعنه ايدن ايكي دان سن و اوچن بريره ايدن برنجه سن
 دكم مراد اولسه مابينن برقارش يراوله هر كون صو و يره لر
 چوقا و لميه انجو خاكي غناك ايدن چامور ايلميه كوكن حيف
 ايدر ير يوزنه كلنجه بويله ايدن اندنصر ير يوزنه كلدكن
 هوا صوق اولسه و مخالف يل استسه اوستن او رته كنش اولور
 اچه تنفس اندر همان ترغودن و صحر صور غندن صفت
 اندنصر اوليكدن زياده صو و يره قامتي برقارش دن
 تجاوز اندكن اوكات صو و يره اول يل كوزن يا يازن دلدو كي
 يره دكه اولكي نك عيني اوله شوبلكه اكي اوج كره يردن كشته
 اول قدر عيشي اري و كوكي قوتلو اولور و سول چكر دك كه برقات
 اوله اله و ايو اكي انك يرن يوشاد بيش التي بارمق دريك
 دكه يوشا يره بار ماغن صو و يره چكر دك قويه در و رتدن

بیدار و آنچه چکر دك بندكد نصگر چفارب آخرب بر دك كن بر
 آی كچه صكره دبن از حق ذبللیه بر هفته دن صكره بر مقدار دخی
 دوكه صغریه حكیم ترك ضیاسی زیاده اولدوغی وقتله نقصان
 اولمیه د مش **اصل سوم** اشجار متنوعه احوال بلدر
 اولد او ذم فاكراچ و چبوقدن و چكر دكن دكلوز و طالدره اولور
 اكر اصمه ایلك اشته سك كوكلودخی بكوكد بلكل باغ ایلك
 قصد ایلك یرین اولد یومشای پاك ایلدك نصكره بر اسلوب
 بودر كه چنال اغاچ كه باغبانلری معلومدر انوكله دكلوز
 باخود چبوق دكجك یری ای قارش یرینه كوره قان لریون چنال
 ایلد لوب چبوغی دكه لوبو كه كلزمه در لوبو کی بودر سودیون
 حكیم باغی قانمه ایلد كمیه لركوزن از رو چبوق بویش قالوكلوفه
 اولدینه دكلمیه د مش باخود بر ذراع مقداری خندق قاب
 اچنه چبوغی با ترو ب دكه لوتدر بجه بر قیله دكن خندق
 طولدور لوبوخی زمان طور در پایدار اولور اكر یری خوش اولب
 و بوفقد اولور سه جانور و اور دك و قانز بلندن غیر حیوانات

ذبللی ایلد طوبراغی السدوره لرقق التلی کوند نصگر چبوغی دككه
 مباشرت ایلیر لربردن طشر چبوقدن انجق ای کوز قاله اوزن اولمیه
 دك كن چبوق دبن محکم ایدن اغاچ اوجبله چبوق او نیمیه و دك كن
 اراسنه ناخواه و جوجرد كه جمله آفدن سالم اوله بونلور دخی
 قباق و خیار و قارپوز و سایر نباتات دن نسنه دكمیه لرباغك
 قوتن آلور یتیز بون اولور جانز دكلدر دكلدی زمان یوقارو
 زمان غرس بیان اولمشدر اولد دكجك چبوق النماسن بلیك
 كوكدر چبوغاك اسکی سن و بی سن المیه اودنه اولان اله
 و اشاغ و یوقر و چبوغی المیه اورتاد اغن اله اكن اینلوسن
 و خشنن المیه و انجه سن و بوغونی اراسی اوزون اولان المیه
 بوغونی بر برنه باقن شكلی كوزلد و موزون و قانده لیت اولب
 صانع ورنکی چبوق اوله دبنی اغر شاقلو كسه یوقر و بیان
 اولدغی اوزنه اكر كسدو کی دكمن ایدنه بر قیله کون طوبر صوبی
 چكود ایدنه یا خار جبدن كسلوب كلنجه زمان كچمش ایدنه چلندر
 دكه دكمن دن بر کون اول صوبه قویه اندن دكه و دكدر دبنه

صود که چوبی د کدکن آسکیل که بصل و ترکه از اصغی در
 آنی د و کب صوب چقارب چوغک دینه سورس یاخود صغ
 یاش ترسی ایله چوغک اوچنه ملا ایلست قورد و بوجک و جمع
 آفدن سالم اوله **بعضل** د نفل اولنور که باغ که اسکی اوله
 او موجه بر یوزنه برابر کوب چوق اولان بر لردن پاره لب
 قچ چوق و ارسته اول قد شق ایلست باشن صغ ترکنه باتورب
 د کسه اول بل اوزم و پرد مشلر **و بعضل** چوق د کدکن چوق
 د کجک بره و جک و نخود و بوجک و دو کسه د کسه و آق و
 آق اوزم جبرسن و قوه اوزمه قوه اوزم جبرسن و برج دانه
 طارد و کسه لوراکو اصم در و اگر باغد قوی اولب آفدن سالم
 اولور د مشلر **سود** یون حکم قطران سورس لور کسه لور قوردن
 و حار تدن و هر ضرر د نامین و سالم اوله د مشلر **چوبی** اصمه
 ایملک استسه لریدی بوغون که اکارب کعب در بر ذراع مقداری
 اولیدی بوغون اچنه کرجک قد خندق ایدب بدی بوغونی
 انک اچنه د کب بر او جونی طشره چقره یا نه براغاج ده که اکابا

د انا صبا حلا اخشامه صوب **و طالدره** دخی بر ذراع
 دریک بر او زاده قازب آسندن طالدره اولاجی چوبی
 قوبار میو اکوب خندق اچنه باتور او جونی طشره ایملک
 ییل کجک د نصکره آسندن قطع اید **اصمه** یزیتشدر مک
 استر سلر **بیان** اصمه سن قول کی یاد اخی بوغون یاد اخی انجه ایله
 و افو سچا قلو کوکی ایله چقارب که سن بر ییل کجک د نصکره یاخود
 کوزن د کوسک اول نصکره هر نه اوزمه د لوسک اسلیب سن
 اول ییل اوزم و پرد **و باجمه** کولک طود غی مقرر اولیجی توقف
 لازم د کلد **بلکه** اسلیب اول ساعت د کملک دخی منقول
 و مجرید **اصمه** د کدکن چوقورنه بلوط اغاج خرد کوب
 دو کسه لوزیای قوی اولور آفدن سالم اولور کذلک بلوط
 خرد سی و بوغدای و باقلا بول انسان اچنه اصلب بر آکی
 کون آسند قد نصکره قورد سر لور انا د قانی ایله خط ایدب ذیل
 ایلست لور **اصمه** د کدکن دینه دو کسه لور عظیم نافعد **و دخی**
 صغ ترکی ایله انا د قانی و کلب یومشا اولد قن **اصمه** دینه

دو کسه لر برای قوی اولور هر اگاه دخی کذلک نافه در قور و اوزم
 و یا ش اوزم چکر دکن اضمه قانی ایله سحق ایدب بینه دو کسه اوزم
 نیز بینه **واضمه** تره ست اوله انجیر که فدان و چکر دکی دکلور
 اما فدان افضلد مگر ضرورت اوله چکر دکی دکه چکر د
 دکل مراد اولسه اول انجیر که اغاجک او تره سندن بتراری
 اولور انی قویه لر نام اوله تاکه اغاجه قوریه اند نصکره قویان
 چکر دکن الاز قوی سودی باخود عورت سودی اچنده بر کجه
 اصلد اند نصکره طوبراغنه صاچه بوغرای دکر کی برین بومشا
 صکره دکه اوزرنه جوق طبرق دو کسه و ستجه از صوبه صوبه
 انجی طوبراغنه نم کله جوق اضلاقی میه بتدکد نصکره که اوج
 بارموقه اوله صغری بلی و توت اغاجی کلی و کل اغاجی کلی بوجله یروز ندن
 تراش اولن طوبراغنه قارشدرب بینه دو کسه برفداع مقداری او
 لدقن اگر قیش اولور بزد کل ایسه کوزن چقارب دلدکی یزد که
 اگر قیش زیاد اولور بر ایسه یازن دکه اگر اولدوغی یزد طوبرق
 مراد اولسه و صره اولسود سه لر او تره اولن تاز انجیری الوب

باموق یا بومشا کنار این الی قات ایدب اچنه صوقوب چکر ب
 چقاره **چکر دکی** ایله بو که اندن بریری فاذب بلی طوبراغنی الوب
 بر مقدار التنه بر مقدار او ستنه دو کسه اول اول چکر دکلور
 ایلکی دکه د نصکره توت سابر بونک چکر دکلور مال بویه
 یا چکر دکی چقارب بر طاس اچنه ایلکه بولا سندر بکه چکر د
 شباطک اون کونندن صکره نیسانک اوننه وارنجه دکلور
 بعض حکما چکر دکی دکه طوبراغنه صغری بلی و قباق پی اغی
 کلی خلط اولنوب دکه د مشله و تمام نشو و نما بولنجه بوطریق
 ایله دخی بللنه غایتد ایوکلور مش هرنه برین اولور طوبراق
 قسمند بیلکه طاس ار اسندن واسکی بنا لر دخی بتر تک غبار
 انری ولسو اما فدان دخی چکر دکی دکلکی زمانه دکلماک
 افضلد **صغری** بیه گیرن منقولدر سوبلیکه کوکی طوبراقلو
 اولانه زمانه اولور سه دکلور ها صو ویر ب بیک طوبراغن
 هفته بر کره د کسدر لر یروز ندن تراش اولمش طوبراغنه
 اسکی صغری بلی خلط اولنوب و کله د مش و حکیم فرمودن روایت

انجیر دکلکه کنش وشن اولب کو اکب شعله دار کورده زهار
 آی ضیاسی اولیه دمش بلکه الدن کله کو کلنج اوزنه آی
 آیدینی هوقنسه در حجاب و لنسه دمش و صبا یلی نافعد اول
 اسکرده کله واکا قارشو برده دکت کوکده دکلکی زمانلورده صو
 ویرلب برک اولب برلشد که صو ویرلبیه ضرر در دمش و انجیر
 دکلکه کوکی راسته اسکیل قونلکه قورد دوشیمه و ضعیف
 اولیه **الخاص** انجیرک تان سن بدیکه سایر میوه ایله جمع اتمیه
 ذات الریه عارض اولور ضرر در و کند و نک طبیعتی ملین در
 امراض حارّه یه نافعد کتب طبعه تفصیل اوزده مشر و حد
 اغاجنک خواص عجیبه سندند **سودی** نارینه ایله قینا در کن
 انجیر حیوئی ایله قارنده زیاده قایماقلو اولور و دخی اغاجنه
 خام ایکن قور دمش انجیری **السّه** سخی ایسه قینا مش سود اوسته
 صاحبسه از اجق هوا طوفور برده قوسه جمله سی قیماق اوله اما قانی
 صرجه و باقر اولیه و اغاجنه اولب قور دمش انجیر دن اوج دانه
 انجیری قاینان هر فی به قویسه لرا چنده اولانی تیز جک بشوره

اخذ اولورده

و اوج دانه انجیری بر کون برجه ذیتا یچنده قویب هر فی به اتی
 صالده بله صالسه کو پوک بر ایچه سن کیده زیتون انجیر
 کی در قاکر قاجدن نفی دکلور و چکر دی بر مقدار شق اولوب
 دکلک کوکده ننه کم یو قرو دی بیان اولمشدر **طاسلو** آت
 طو بر اقلو بری زیاده سود و زمان غری انجیر نهانی کی **خاص**
 زیتون حار یا بسدر قابضدر کند و سندن یا غنک نفی چورده
 غایتن مبارکدر جمیع مسموماته و ضرر لونباته یا غی خطا اولور
 مصلحد **امرو** دوق نوعدر جمله سنک مالی در هر نوک
 چکر کی دکلکه اسلغه محتاجدر ولایت قومانده بعض جنس
 واره که فدانی و چکر کی عینی اولور در کوکی در بک کیده بر
 قورنه ناصویه یتشخه مکر بولنه طاس کله کچه فر بوکلور
 نوالی اندن اولور اما بنق اغاجی که کوکاز در اولدغی ایله در
 اولطاشی در و فستق اغاجی کذلک فدانی و چکر کی دکلور هر نه
 برده اولور سه بتر لکن بری سایر اغاجلور دن در بک و کیک قازلق
 کرک و دکلکه دینه اوینا مسور دیو بر اغاج دکلک کوک فدان

دکمه سی زمانی پیراخی دوشترک تا بر طو کججه و چکرکی کانون آخر
اولندندن آخر شباط دکن دکلور ضرورت اولور سه کولوی
دخی چکرکی زمانند دکلور آنرک اوننه دکن زمان غرسده
بیان اولندوغی و نرزه اما دکرکن ساقندن یوقار و اولی بود افک
اکسن یا اوچن قوبه لو یوقار و مایل اولنلور دن غیری سن کسه لور
وانولک دخی بر قارش مقدار ی برندن زیاده سن کسه لور سایر
اغاجلور دخی ایله اولسه جایزدر شفا لوارلک و قیسی و یام
ووشنه دن غیری انلره بوداق ایکی ضرر ایله و چوق بود اقلو اولور
ایسه تخفیف اولوب ضعیفی کسه یوقار یه مایل اولنلری طوره
اما اوچلری کسه **خاصه** آج قارنله یمیه ریجی زیاده آیدر
ستله عقد آیدر طعام و نرزه بینه سد بخار آیدر عده یه قوت
ویرد فساد دخی آیدر سیب بود دخی بی نهایت نوعدر
هر برنک فدانی و چکرکی دکلور بونلک اکثری جنسدر اشلمه
دکلور جنس اولنلک چکرکی عینی اولور غایتی اول بتدی بر
آخر یه نقل ایلمک کرکدر اری اولور سایر لری چکرکی شباط

۱۷
اولندن آذر اوننه وارنجه و فدانی دخی سایر لری دکلور امرو
کی بوکا چوق کولک لازم دکلور اگر چکرکی اگر فدانی دمرقک
ضیاسی زیاده اولور کن کرکدر و نرجه شمالی اسر کن کسه آفاندن
سالم اولور و دینه زبلد و کلیمک لازم اولسه صفر کوبری
ایله المه پیراخی برابر خلط اولنق کرکدر و بری قوم سال دکل
ایسه قوم دو کلیمک لازمدر بر مقدار کولری راسته اگر
طائلو و آبی بادام پیراخی یا قابی یا نب کل اولب زبله و المه پیر
خلط اولوب یوقرور بیان اولندوغی کی حین غرسده بوغازی
دینه دی وکله بر هفته دی نصکره تدیج ایله اولد وکلنی
خاکه خلط آیدر کوب تان سن و کب تام طوب و کمال بو نجه
بو یله ایلیه لرحمچ امراضنه نافدر مجربدر حکیم قسطوسن
منقولدد المه دکرکن کوی راسته اسکیل یعنی بیان غانی
قوسه لرقور دوشمیه میش و المه دکرکن کوی بال شریسته
قارشدور کسه لوز زیاده لذیز و رنگین اولور اما شریست
قوی اوله کوی اچنه برکده یا توب بعد دکه **خاصه** طائلوی

جگر و معده به قوت و برد اصلاح آید و سگزلو نافه
 اکشیسی قابضد ایو. ریح غربی سور غربی بیل طوقن سمت
 و غربی بیل سرکن د کسه نفیس اولور حتی غرب جانینه کندجه
 اولدیارک ایو. سی شرق جانینه نسبت خوب اغاجی بلند
 و پایدرا اولور کتب فلاحه مصرحد د کلدکی و عجمی زمانه
 ریح غربی سرکن اولوق اولور ن سح غربی بیلدزد د کلدکی بیلدز قرا
 بیلدخی درلر و قرجه بیل که شرقه شمال ازمنده اسر اولدی ایوایه
 یار. اما بواکی بیل سایر اشجار زهره و سراج جنوبی که قبا
 یل و آق در جمله سنده ضرر اولور سرک بیلکه اغاجا الله بیل
 یا پشامیه مکن اولدجه حذر اولنه چکر دکی و چبوغی و قند
 و قاکرتاجی د کلد اما فدان د کلدکن چوق کولت قومیه انجق
 بردانه یا اکی دانه سچا قلو سن قویه سایرین قطع ایله و اکی بارق
 مقداری اوز و بنجه قویه نرای سن قطع ایله شویلیکه کوی چوق
 اوله اغاجی ضعیف و ایوای خرد و ککر اولور اوله ازاجق
 کولت انجق برای کون نان کولت و بنجه بره علاقه سی و لوق ایچوند

بونک و اوزم چبوغنک اسکی کوی چوق اولسه ضرر دز سایی
 کی د کلد البته نازه کولت و برسه کرکد انو کچون قاکرتاج
 و چبوق د کلد کولت کولت سندن بیک اولور مجربد چکر دکی د کلدکن
 او سندن اولان صارغوسی ایله د کلد اما حکیم نیشود چکر
 ظرفدن چقارب اصله اما بیلد بیلدنی دانه چکر دکی بریورده
 بدز قطنوناکی غایتی قوی و میوه دار اولب میوه سی نازک
 اولور د مش اما معلوم اوله که شویلیکه د کلد چکر دکی بیلدنی
 دانه سی بریدن بتر بریلدن صگر برن قویب سایرین الله چوب
 چقان کونک او جلون کسه آخر بر دکی قاکرتاجی و چبوغی
 کسد و کی کوی کوی بیلدنی بره د کلد یا خور باغ چبوغی کی چلند
 د کلد جائز در مجربد زهره مانده د کلد کل اغاجی کوی برطو کدی
 زمانه و اغستوسه و زمهریه جائز د کلد اما اصل زمان
 غرس بر موجب اقوال حکماء فلاحه اولنیکان دن آخر خریزه کن
 در باغ زمانه کوی د کلد دخی ایو امثالیه کزدونک جنسی اولور
 د کلد وجه انک دخی فدانی و چکر دکی ایوای د کلد اما اصل ایوای

ایواید اشلندرد و میشتن در لور قرحه یمشلو اوز مانلرد بتر
 اغاج وارند اکلادی اشلند خرد اولور اما لذیذ اولور **خاصه**
 ایوایی صقب صوبین بکزی قینادسه لر ثلثی کیدب ثلثانی قالنج
 اند نصکر اچنه سکر خط ایوب کور قینادسه لر چینی ظرفه
 قویسه لر غشیانی کیده رد معده قوی ایلو نفسی خوب ایدرد
 شهوتی زیاده ایدرد بدنه عفوناتی ازاله ایدرد کتب طبیه
 خواص کثیره مسطور در روز کل قابضد زور و قان کیدنه خلد
 کبی نافدر اوزدخی چکر کدن وفداندن دکلور آج قارنله
 ینسه نافدر آج دخی کذلک بیان الماسنه بکوز خوشخو
 نازکدر اکثر بیابانه بتر براکینه در اولدخی اکثر بیابانه
 اوزم سلفی کبی اولور اوزمه بکوز یاپراغی چنار یپراغی کبی اولور
 زیاده مفید در اصلاح معده ایدرد و دافع حرارت در بواسجی
 المه اغاجی کبی در هر حاله رمان که انار در فدان و قاکرتاج
 و ساحل بر اولب صو و بر ملک همگن اولن طاشلورید چبوغی دخی
 دکلور و چکر دخی دکلور اما چکر داری و دکر کبی باخود

اوز و نجه اوله صاغ اوله اچی طولوا اولیدی دانه دن اون دست
 دانه یه وارنجه برین دکلور شباط اولندن بکزی برنه وارنجه
 کرچه صکر دخی جابزد اما ضعیف اولور کوبه لنک و علاج
 لازم اولور چکر دکی کدکن برنه قوی قغن و یا کو کچن ترسن
 طوبراق ایله قارشدورب نصف نبل و نصف طوبراق اوله
 ننه که یوقارود بیان اولندی بر قارش مقداری اولنجه دایم
 صو و بر لر اکی قارش اولدقن چقارب کوکیله طوبراغیله مراد
 اولن برده دکه لر سچاقلون سایر اغاج کبی کسمیه لر اما ممکن
 اولدقن سچاغن بر بزدن آیر لر ایرلماغه قابل اولمازسه حالی
 اوزن قوی لر اگر قوی قغی اله کرفسه اسکی صغر کوبه سی دخی
 جابز اولور اولدکچک چوقوره محکم صو و بر لر قوری بر
 دکلیمیه حکیم صغیرشدن منقولدر که دیکچک چوقوری آدم
 افشانی یا صغیراید و بولی ایله اصله لر زیاده نافدر کوبه دن
 بکدر دمش فدائی و قاکرتاجی و چبوغی کذلک دکلور صو و برله
 دایما حیوانی صو ایله در نه قدر که صو و برله دانه سیری اولور

قاکر تاجی و چوبی و جودن التیه و آنچه بر چوبی و کله و غنک
 او جلری قلم کی کسله بلکه از اجن بونله دخی و مشل و دخی و کله
 آذرت بکری و در دندن ابتدا اولنه و دگر کن اطرافن اباعله محکم
 بصدله سائر اشجاره لازم دکلده اوج ساعتدن صکره از اجن
 صویره لر بعد تدریجاً زیاده ایدله شو بیکه و کدک نصکره
 هوا صوق اولسه حفظ ایدله صغریه یکدن نقل و کلو
 دکن کدن دورت کون صکره و چکر دکن اکن کدن و کون صکره
 صویره لر ایکن صوق صواولیه ایجن اوله چوق اولیه
 و صویره دکن نصکره کویره لیه و مشل و ینبوشای یکدن نقل
 اغاجنک قاکر تاجی و کله دگر کن بر مقدار دسکله همکن اولدوغی
 قدر چینه غایت نافع در مش **الخاص** اصلاص معد ایدله
 و چکر قوت بر و بگری صاری کمنه یسه ادمان بلسه
 لطیف ایدله بر کباسه انار لکه سی اولسه اکشی انارک چکر دکن
 دره صوبله اکشی و آنچه قینای اند نصکره صوبی سوزنه بر چو
 قویه اوزنه صری سرکه و کله محکم قینای قینای کی ساعتی

نارینه ایله قینار کی قارشده اند نصکره آتشدن چقار بلکه
 اولنیری انگله یویه لکه کیده تورنج و لیون و اغاج قاون
 و مرکب بونلر دخی چکر دکن و فدانکن دکلور و واسط شیط
 آخر آذر دکن قیش بود اغی قاردن و کون قار صوبیدن صقنق
 کک و هر قیش بر ذراع مقداری دین قازنب بل و کله لریازن
 کیدرب قومو طویرا و کله دایم صویره **خاص** جلدن
 لیون نفعده اندن تورنج اندن سائر دخی حرارت ایدب
 سد بخار ایدله و اصلاص معد ایدله و صفرا فی قطع ایدله و صوغی
 کیده زرد آل و قیسی و ارنک و شفتالو بونلرک دکه سی
 براسلو بدراجنق شفتالو زبللنر و صوسور بر برونه اشلور
 اما بایامه آشلنسه غایت برك اولور چکر دگری و فدانلری
 دکلور قیسینک چکر دکی زرد الو اولور سائر عینی اولور
 چکر دگری کی در لود کلور و بونک کی کی قات اولنلر کدک
 بری بود که چکر دکی شق ایدب بعدی کولر کوزماننده
 اولیجی یا خود طشره قان کیدرب اچوج کرلر اوله شیطان

آخر از دکن اول چینه زبلد و کیمه لوز برای دکن صکر مقدار
 زبلد و کیمه هفتد بر مقدار دخی و کیمه قارشد لوز اگر
 بری برک اولب کلسی یا قیر اولورسه والا حالی اوزده قویب
 زبللمیه لوز قارشو قارشو در دخی بن یومشای لوز تا کوز تلب
 بتوب الکی قارشون زیاده اولجه اند نصکر کو کیمه آخر
 دکه لوز فدائی بونک کی در بر آید دکن زبلد و کیمه لوز احتیاج
 اولورسه بعد زبللمیه لوز صغریه حکیم قونجه آی شعله دار
 ایکن دکه اگر آیک ضیاسی را تارکن اولیوب کسلور کولسه
 بمشی آذوق و اغای ضرر لوز اولورده مشلر **خواص** زرد الو
 و قیسی و ارنک آلرند نفع یوقدر حرارت و حما اذات ایدر
 اما ارنک قوریسی و زرد الو قوریسی خوشابی دفع حرارت ایدر
 ارنک صویب لیت و یرد فی الجمله قیسی دخی ایله در تان سن
 یبر کشتی آج ایکن معدن خالی ایکن بیه بعد طعام بیه
 ضرر ایلر زرد الو چکر دکنک باغی ضریه نافدره شفتالو
 طبیعت حرارت بولسه حار برودت بولسه باردا اولور

قونجه و بریاری قورده اولسه یبر اغر صقب صویب ایتسه لوز
 قیر و چکر کی باغی جمیع اوجاعه نافدره کراس روشنه اکسی
 بله چکر دکن و فندان دکلور اکن زبلد لازم دکلور اما بری
 زیاده یومشاق ککر چکر دکلور شق اولمق ککر شطاطه
 دکلورسه اگر کوزنده کورسه لازم دکلور اوجدن بیه و ارنجه
 بری دکلور چکر دکن زبلد و کراس معدن دانه مایه لوز
 اکاد و نوز اما روشنه دفع حرارت ایدر با صلاح معدن ایدر
 و صونری کیمه در و کولک بولماسنی کسریونک تان و قورسینک
 و کراس قورسینک خوشابی خوب چکر نافدره و کراس چکر کی
 اچی غیر بول اولب مثانیه علی اولنه نافدره اچی چقارب
 شویله بیه بادام و زرد الو کی کندوسی و فدائی دکلور کندوسی
 شباتک اول کونندن آذر اونه دکن دکلور آی ضیاسی
 زیاده سد صغریه حکیم قونجه کانون ثانی اولندن آذر دکن
 دکلور دکلور بر صغریه و کندوسی و بوداغی کلی و یومشاق
 طوبراق و کورچین سندن غیر قوش ترسی اولسه اری و افلا^{تون}

سالم و میوه سی زباید نافع اوله دوش و بعض حکما صغری و بادام
 قانی کلی د کلک چوقوره د وکله اندن صکره اوزرنه بول انشا
 د وکله چوقوره متعفن اولنجه برای کون طور اندن صکره ^{مشافه}
 طویراق ایله قارشد لوبان و کله کولت اورنله عجیب اولور
 د مشلر قاییده کندوسی د کلسه او آخر کانون و اولندن ابتدا جازین ^{در}
 د نلشد ^{لسته} بوجهله خاشلویاقومسال بوزیر یا قوره قومسال پیرا
 اما انک کی بره بالطبع ایوا اولور زبله احتیاج اولمز و اگر قانی
 کیدر لب کلسه قانی یوقته اولور **خاص** طالتوسی خشونت
 بونی و منی اصلاح ایدر و کوسکی و بوغازی اچار و آق جگری
 اصلاح ایدر معتدلدر قابض د کلد آبله یسه لر بدغ قوی
 ایلر شکرله یسته اونی در مضلجیدر یا انجیرله قبل الطعام
 یسه لوزیاده نافعدر آبی بادامی دوکب شکرله قارشد و رب
 یسه لوز جگری کی و جغلی دفع ایدر یا غنی تره لره و سبز بلره
 و بوغاز اغریسینه مفیددر و قایتلنمش اعضایی تحلیل ایدر
 البندق هریده بتمز بیابان اولب قومسال و یا بایرو طاشلویاقومسال

اگا کوره برید د کله آویانندن اراق د کله تاکه میش ویره بودخی
 کندوسی و فدانی د کلد بادام و جوز کی زبلنکه احتیاج یوقدر
 سوف کندوسی اوج داندن بسته و ارنجه برید د کله و فدانی
 و فدانی دخی اوچدن بسته ویدییه و ارنجه پرید د کله بسته
 د کلسه طوماز و طونسه حاصل اولمز **مجرد** **خاص** مقوتیدر
 قبل الطعام یسته اما چوق یمنیه لر زیر بار در افساد معدی ^{اید}
 اوستند اولان قانی قابضدر و نفاذدر قونق و قاسقه
 بیل حاصل اولور و اغاجنه افی و عقرب زهرناک جانور اچار
 برکسینه الندی فندق اغاجن کورسه جمله سندن امین اولور
 مجرد بر جزوی جیوعی ایله افی و راسه فی الحال اولور
 الفستق بیابانه بکر چیک برید بتر طاشلوق قومسال سو
 حتی کوکی طاشه راست کلسه دلور کچر کندوسی فندق کی در
 اوستند آق قابلوچه اوجی سور یجه و ایچی قانی شکر اولور
 دیار عربده چوقدر صاقر اغاجنه اشلا نور اغاجی دخی اگا
 بکر بود افی کندوسی و فدانی د کلد کندوسی د کلد د کلد

XX

بردن آخریہ نقل اولنہ کو کیلہ و طو پرا غیلہ نفیس اولور •
 اما بتدوی برلہ مشابہ بر کر کرد • صاقر اغاجی نہ اصل بر
 بت سہ اولد فی ایله در چکر کی بادام زمانند دکلور فذانی
 اول آزاردن آخر نیسانہ دکن دکلور قطعی و اشلہ سی کذلک
 خاصہ طعمادن صکر مہ لڑ قابند در جگری و طلاخی •
 افسای ایدر • چوق بیسہ لر مضلی شکر و عسکدر • یورہ کہ
 قوت ویرد معدیہ فایده ایدر • کسدانہ کہ شابلوط در
 بود فی فذوق فسدق کی بیابانہ بگز کو بر سزیر سور کندوی
 و فذانی دکلور ذکر اولان زمانند • و بلوط اغاجنہ اشلانور
 و قین اغاجنہ و قزل اغاجہ اشلانور • اما یارمہ اشلانور کرد
 اسلوب اشاعرہ بیان اولنور انشاء اللہ **خاصہ عقل زیادہ**
 ایدر • اما چوق بیسہ معدی افسای ایدر • و باشد بخار چقارد
 مصلحی شکر در اما بوغرنہ و کوکسہ فایده ایدر • و ذات الریہ
 قرصنہ نافعدر • قزو دانه سیاه اوزم ایله بکرم دانه کسدانہ
 سیویک زرنہ نشنہ بمسہ بیتسہ عقل روشن ایدر • ماغی پاک

ایلرہ الجوز الروقی فندہ اولور سہ بتزبل سومر کندوی و فذانی
 دکلور • قابوخی بر مقدار شق اولپ اول آزدن نیسانہ و انجہ
 فذانی زمانند • کندوی خمسین کہ بستہ در اولان مانند دکلک
 کر کرد • تاکہ بر یوزنہ کلدکن صوق اولیہ صوغی سومر **خاصہ**
 کندوی چوق بیتسہ تحریک نازله ایدر • مصلحی پیتر در • اما
 یاغی فلاق اغرنہ و سینیر برینہ نافعدر • و بوغاز طوئلسہ پالو
 اوزدنه جوز یاغی در و کپ بیہ لر صافی ایدر • توت طائلوی
 انواع کثیر در • اکشیسی بر جسد در • اکیسندک بلہ چکر کی
 و فذانی و قارکاجی و قرا توتک چبوخی دکلور • چکر کی انجیر چکر
 کی دکلور • ایسہ بولشد بر یا بوغدی کی اکلور • تاکیم انجیر
 بیان اولندی • فذانی کو کلی سنک اوچی کسلور دکلور • چوق کوک
 لازم دکلور • و قارکاجی و چبوخی کسلور کی کی یا بر اولمازین
 دکلہ اصل وقتی سباطک اوئی بجد کد نصرک • آخر آذر • دکن در
 نیسانک دفی برج کونی اوایلند • دکلہ اولور • یا یلاق اولان
 برد • اما ساحلہ کوزند کلمک اوئی در • صوسوز جمیع علی

صویر مک ایلہ ذایل اولور و دینی و کوئی اچوب تم دیک ایلہ
 دخی مرضی دفع اولور **خاصه** اکسینک بله چکرکی حضم اولماز
 غلیظ در حتی وایتدر قوشلر سید لر حضم ایدر ایش
 صوایچوب استفراغ ایدر لر ایش طالتوسی جاری معدة افساد
 اکشی بوغاز لغرسنه نافعدر و جکر اولان قور و کیدر
 ایکسی بله قبل الطعام نمک کر کرد **فصل ثالث**
 قطع و وصلی بیان ایدر ایکی اصلدر اصل اول اسلوب قطع
 بلددر اهل فلاحه نك اکثری قائنده هر ایک نصفندن آخرنه
 درت کیجه قالجه زمان قطع در حاصل آئی زیاده سنده غری
 نقصانده قطع مناسبددر لر اما سور یون حکیم هر آیدن
 ایکی کیجه کچوب ایکی کیجه قالجه غری و قطع حایر در دیش
 آسلمه زمانی دخی کذلک اولایکم اصمه بود ماسی زمانی آذر
 آیدر اگر فادن براغی و رانقی اولور سه سکر بوغندن اون
 ایکی بوغونه و ارنجه چبوغک ضعیفی و قوتنه کور قیوب
 و نرای سن قطع ایدر لر سایر اوزملری الی بوغندن سکر و ارنجه

نیپانای

قیوب نای سن قطع ایدر لر اسکی قوللار نه ضعیف اولسه
 قوی سن قیوب ضعیفی قطع ایدر لر اول قودوغی قویدن باش
 قویه ممکن اولدوغی قدر **اصمه** نفدر کیچ قطع اولنسه یکر کرد
 تا که صوقدن ضرر کمیه **باغک** قطعی اوججه قوتی و جیوق
 قوتنه کور اولور قوی ایدر اوج یارتر کوز ضعیف
 ایدر ایکی کوز قوی لر آلتی بری اولان چبوقنه یا یا باغ
 ایدر **اگر** هر کلو ایدر درت بیش و یا الی کوز قوی لر
 اما اهلندن کور مک لازمدر **بلکل** که اگر اصمه و اگر باغدر
 قطع ایدر کن منجک که اکا طهره در لر کمسنه کور مدوی
 بری کز لوجه آیی باغی سوروب اند نصکر اول طهره ایلہ قطع
 اولنہ یا خود سر مساعی دوکب زیت باغی ایلہ خلط ایدر
 طهره یه سور لر آنکله کسسه لر یا خود باغدر یرا چندن
 اولان بوجاکی ازوب یاغ قار شود و رب طهره یه سور سه لر
 یا خود صغری باغی و قور یغه قانی سور سه لر یا خود باغ چبوق
 کل ایدر زیت یاغیلہ خلط ایدر سور سه لر اندن صکر

اول طهره ايله قطع ايلسه لر جمله آندك و بوجكند سالم اوله
 و دخی بلكه استجارك قول مقداری و دخی انچه اولدی كك
 استسه لر اوج دانه یا الكی دانه طوغرو و صلیع بوداغن بر
 قرش مقداری و نرجه قیوب یا قیسین كسه لر بعدی كك
 اندك بیوك اولاندن اغاجك قوتنه كون بش یایرت بوداق
 قیوب یا قیسین كسه و باقی قلدنك طور قلدن كسه اگر اشلق
 مراد اولورسه دك كن بوداق قومیه بلكه بالکلیه بوداغن
 كسه لر و دخی معلوم اولایم پرلنمش محكم اولان استجار دخی
 بوداغنق لایمدره زمانی تشرین اولدن آخر آفرین كندره بعض
 حكما اولكریلیردی و شمردن برای اول بودانه زیاده تندست
 اولورده مشلر و سول بوداق كه بریشنه دخی مضایقه وین
 صفة آنك ضعیف و قوی ایسه اشغه بقان و یوقر و میل
 المتیوب اولدییه طغرو کیدن كسه لر و اغاجك ایچ یوزنه
 میل ایدوب ایچر و کیدن و اغاج او زرنده بتوب اشغه مایل
 اولوب دینك کی بوكلوب یا برقرشدن یوقر و او زامین بو داتلر

علاج ۴

كسه لر و او زرنه و قالن بوداقلری بعض بوداق اولور بتورنه طهره
 چقه بلورونه او زرنه و بعض وارده كه انچه اولور بوداق
 ارا سندن او زانوب انچه اولور و دخی صوغلش شمش لری
 دیندن كسه لر و براغاجك كه او زرنه یرنه کی بوداغی سابر لرنه
 زیاده اولپ چقه کیده اطرافند اولاندن ممتاز اوله اكا از مان
 دیرلر طوغن سابر نه برابر كسه لر و الا كندون قودور
 اولد زمانه دكن اغاجك بی فایده قوتن اولور و دخی بلنه كه
 امردك دایما بوداقلری طوغنی چالنه و الله نك كذلک غایب
 تندست اولور سابر لرنه دخی بویله ایلسه لر اولور اما
 بو ایکی سینه زیاده نافعدر بر بوداق كه علی اولانی قطع ایدر
 و سول بوداق كه سابرندن او زرنه اوله قطع ایدر لر علی
 وارده ضعیفدر یا خود براغاج كه سابر اقراندن او زرنه
 اوله آنك بوداقلری طوغن و ضعیف بود قلدن كسوت تخفیف
 ایدر لر علامت علندر سولیکه ندرلک اولنیه تیو جك قودور
 حتی سور یون جمله امراضه انفع اولد كه قطع اولنه تا كه نازه

فلسر ویره زیرا قطع دن قوت کو که وارد اصل قوی اویج
 بالطبع امراضی دفع ایدر دوش و بوندن غیر یلنه که قطع ایدر کن
 شول و جملہ قطع ایدر که در توف کی سنہ قلمیہ دیندن پاک
 کسہ کیدر تا کہ قاب زحمت مز یوریدہ خوب اوله اگر دستہ
 ایلہ قطع ایلستہ دیش برینی مکن اولدجه قابندن و بر مقدار
 یانندہ اغاجدن کسکن بچاق ایلہ کیدر دیش بری رطوبتی آلب
 ضایع ایلیمہ تیجک کسلن بری قاب بوریدہ عسرت چکیمہ
 زمان قطع اول شباط دن نصف آنرا دکنند یوقر و بیا
 اولندوغی و نمرہ نقصنا ما هنہ اولاحت ارض ایک بعض
 حکمای فلاحت آتک اولندن اوج کیجه سی قالجہ جائز در ^{مشترک}
 همان عواطو غدوغی زمان اولیمہ د مشلر عوانک بوالتی کوند
 لہ حال ضربی دفع اولور **اصول ثانی** وصل بلدد
 بر جنسہ بر جنسی اولشد مق بر قج نوعدر بری کوز اشلد
 یپراق دخی آنک اسلونی کبیدر غایتی کوز چکن بدن اولان
 شاخدن الینور یپراق اسلوبی حاصل اولان فلسدن آکینور

۲۶
 کوز اشلد سی ابتدا شباط دن آذک اوننہ دکن اشلور
 یپراق و آخر جزیران دن محصل اثریہ صارددوغی زماندن
 اغوستوسک یکری سنہ دکن اشلور اسلوبی ایکسینک
 برور قلم الموق استدوک بوداغی کسین دیندن اوج کوز
 یقارو و اوجندن اوج کوز و آشفہ اولان کوز لری کسکن
 دیش بچلغی یا قلم تراش ایلہ کوز دن بر بر مق یوقر و ابتدا ایدر
 کوزک اطرافند بر مقدار قابله چپوغنہ کوزک آشفہ
 قلم کی کسوت قابک ایچندہ اولان چوپنی چقرلر قابی یانجہ
 بوکرلر سول و جملہ کوزک قابن زردلمیہ و بوکمیہ
 اندن صکر کوزلر کوز تمام برین طولدر مش ایستہ قابله ایچ
 یوزی برابر اولوب بوش دکل ایستہ دکن کی اغاجک صاغ
 یرندن قلمی نہ جانبدن الدیسہ اول جانبہ اوقوری جزیرہ
 اندن دکه آشفہ قلم اورنلغی قدر جزوب قلم مقداری قابی
 قالدیر ار توف اولیمہ رطوبت ضایع اولیمہ همان قلمه اس
 اولہ ایچندہ اذخال ایدر کن قابی بوکمیہ یومیمہ اندن صکرہ

پاموق ایکی یاخود بزوجه پارس ویا اولامور قانی ایله
محکم صاره لر اوندون نصیگر کوره لر یا پشتی علامتی و
بومقدار صارغسی کشان لر طوب فلیس ویردکه صارغ
کیدن لر بردر لوستله دخی فقیر تدبیر ایلدم قلم الیحق
بود اقدن الاغی قلمی اینلو کسوب قوروسن اشغه سن
بر بومقدن زیاده قویوب ایکی جانب بر ایدم چو غاک
نصفی آیه کوز اولان جانبی الی بعد قانی ایله کوزی چو قند
چقاره نازکانه اول قانی لدوکی اغاج اوزرنه قویه
اکا کوره چو غاک قابو غن چقره یینه اول کوز لوقانی لب لب
قویه بلکه سهلجه کنار چکرن ایچ وایدکی اوله یاقشدو
بعد صارغوا ایله صان بو آساند مختلف ایله زیر اولکین
قانی ارتوقا چوب قلمی اخاله اوکا اولموب واکلنوب قوشب
چکلور بو آسان و هم مقبولدر بر دخی زیکر اسلمه دی لر مثلا
بارمق کی بر تان بوداغی کسوب جن قلم کی چالوب و غلا نچقلر
سوکدن سپسی ایدر کی اول قانی کسوب بود اقدن چقروب

انک مثلی بر بود اغه الجلیس یا انک کی فدانک قان چقر قند
یینه راست ایدر لر ایکی قاب بریه کلدوکی بری بال موی ایله
صوموق دخی جائزدر صارغوا ایله صارموق دخی جائزدر
اکر اوکاتجه یا قشور ایسه شویله قونسه دخی اولور
کنش تاسیر ایلریر اولحق اما بوالمد و امرد و کراس قانی
قال اولانه مخصوصددر و بر دخی یازمه در اسلوبی اولور که
ایکی بارموق مقداری یا یلک قدر قال فداتی یردن بر قوشدن
یوقارو صایغ یرندن اگر بویک ایسه بوداغنک یوقرو باقوب
صایغ اولنلرینک اوچلرندن دستر ایله دونهجه کسوب
بعد دستر دشی دکن یرلر کسکی بچاق ایله یونوب و خه
ایدر لر بعد ارقوری بر بچاق قویوب بچاق و کدوسی ایله
بچاق ارقه سن و زدر لراغاجی اکی شق ایدر لر ایکی بارموق
مقداری اشغه اینه بعد قلمک کچن بیلک دن قلم اسکی
ایله قازه سن بله الوب اسکی یرن یونوب کی یرنه اوج کوز
قویسن و قلم یونمه سی دخی یونجهله اولور که اغاجک ایچ یا نه

کلن انچه بانی بچاق یوزی کی اوله طسره قاب جانبنه کلنک
 آنی یارین یزانی قدر اوله قاب قابه لب برک کله واوزنلو
 دخی یارین قدر اوله ایکی دانه قلم این لوز برین بر جانبنه وین
 بر جانبنه قویه لوز راست ایدر که اراق قلمیه تمام یاقنده
 اما بچاق ایله یارد قدر نصیغه آئی دوری کی بر دور جک
 ایله یاخود قونجی اغاجندن انک کی ایدوب اورتا سینه
 نازکانه قائمه لوز قلم اذخالت آشا اولماچون بچاق
 اجدو غندن غیر ایتوق بر میله قلماری برلشدورب
 آشدرد قدر صگره چکوب چقره لوز اولائی دوری کی
 اورناده اولن چوی چقارد قدر صگره اغاج ایری ایسه
 قلمی صفا سوند یو چوی برنه بر مقدار پنبه قود قدر نصیغه
 اول کسلن اغاج اوستنه و قلملر وک الشدخی برلوی انچه
 ملائم اولماچون ذیت یا شردوغن یاسا یاغ خطا و نیشتر
 بال موی ایله موملیه لوز تا که صونی ضایع اولمیه و یا غمور
 کجیه بعد جوقه و کچه و یا کبه پان سی ایله محکم صاروب

۵۸
 انک اوزدن قازل یا اوستی یا اوله مورد قانی ایله صغیه
 محکم باغلیه لوز و برپان چوقه و غیره ایسه انی دخی کی این
 یروب یوزودن اشغه اول صارلب اوزرنه صاره تا که
 یا غمور کجیه یارین برلوی انجیمیه یاغ و اصمه اشلای
 یارمه اولور و فلس اولور و یسراق و کوز اولور اما اصمه
 و باغلا یارمه اشلنسه اغاج کی چوق اچمیه لوز قلمی قصه
 ایدر لوز انجی بر بر موقانی قدر اوزون اوله اکی یانی برابر اوله
 اغاج کی اوزون و بریانی آز بریانی چوق اولمیه زیرا اصمه
 چوق شق اولماچ صونی و رطوبتی کیدر ایچی بو شدر هوا
 کیرور غیر اشلونی ذکر اولان کبیدر فلس اشلای اولمیه
 تازه فلس بر مقدار برکجه اولوب صارلمغه دویدوکی زمانه
 اکی شق ایدر لوز بر فلس دخی اکی جانبی برابر قلم کی یونادر
 اول شق اولان فلسه صوقوب اوستنی صرر لوز نازکانه
 ایکن برک صارلمیه صیقلمیه و یسراق اشلای سندر کوزی
 آلوب قلم کی یوز سن لکن اغاج کی اچندن اغاج چقاروب قاب

قالماز نازكدر قاي ايله بله اشلسن كوزاشله سى اولدكم
 اشليا حق باغ واحده نك آدى قدر اولدقن كوزن كيدر
 ديلدوكت اصمه دن انك كى بر كوز آلوب باله بانقروب
 بونه قوسن افضل جمله دن يارمه دز ييه يقين اشليوب
 بيلند طلدرمه ايد سن عجيب خوب اولور وبردخى قاب
 اشله در اولدخى بلك قدر و دى يوغون فداني ياخو ديو
 اغاجك بومقوله بود اغنك يوقرويه مائل اولوب صاغ
 اولنلر و اشله قايبل در وقاي كوزل بوندن دستره ايله
 دوزجه كرسن ميل در لراج يوزى دوز و طشه سى
 يوزجه قلم تراش ريمند د مورقن و ككدن ايدر لير ايلو
 و اولو قلمده كوز اوچى سوري كندجه تدريج ايله اينلوه
 و قالنجه اولور انى اول كسلن اغاجك اوج درت پردت
 قابنه صورلر اغاجه كوره بعلخ انى چقروب قلمى انك
 ريمندك يوزلر طشه سنك قابن كيدر فزله ايچر و سنك وزن
 كيدر نجه يوزلر اول ميل بيره قورلر ستيله كر كيدر راست

۲۹
 اوله اجلن بركيك اولوب قلم كچرك اوليه هپ قلملى قور
 صكره چك چوره سن كچه ياكبه يا اسكى چوقه و چول پارسى
 ايله باغليوب كسلن برون اكى اوج بارمق مقدارى يوقرويه
 اچيني بومشاق طيراق ايله طولدور لر قلملر طوله يوسن
 بارمق اوجيله نازكانه طولدروب باصه لر طيراقدن يوقرو
 انجق اكى كوز اوله حاصل قلم بوندوغي برون يوقرو اوج كوز
 كر كيدر اندنصكره اول صارغوي دى اوزرندنا و نلامور
 قاي ياخو د لوجه باغ در قون سبتى اوزلر انوكه محكم
 صادرلر بيلند صكره چورلر بواشله بود قورلر اولو اولو
 در آيرى اغاج اوزرند دى اولو ضررى بردخى چيقون
 اشله درلر براغاجك جمله بود اقلون حالى اوزن قورلر
 برون بر ذراع مقدارى يوكسك بوندن بش التى بارمق
 مقدارى اينلوج چك چوره قاي كسوي چقاردرلر بيره بومق
 كى د لوكري اغچدن بود اقلر كسرلر اوزر تادن ايكي شق ايدر
 يونارلر اوزى كيدر نجه اوزنلقد چقارلر قاب بى قدر اولور

اما برینجی رقیه سی دکلوا وزنجیه اولاه قاب ایچنه اولور
 صوقله اول صوقلن قدر برجوکزی یونالوقاسیله کیده رلور
 تاکه ایچر وکیروب قاب قابه راست اوله چیچمه جهان قاتا
 برین بویله چقبوقلر ایله بری برینه آشدروب برلر برینه
 اویردوب و زاولور هیچ زالوق اولماز بعد اشغه اوچنه
 ویوزوسنه شیر و غنلوبال مومین سوردر چقبوقلر ازمنه
 دخی سورسه لر اولور اوزرنه چومک چاموری کی چامور
 ایله صویوب کسلر قابی ایله طوکندر و اسکی کچه و چول
 و چوقه پان سی ایله اوزرن صادر لر ایکی سیده اول چوبو قلاک
 عینی سیراق و میوه و پرور و بیچه دیرو اشلر لور ادر
 بونلر کفایت ایله سائرلری غدغه در اصل یارمه و ییاق
 اشلر سیدر وقاعه گلیه در هر چکرکی مشابه اولان
 بری برینه اشلور و اوزری از اولان اغاجک اوزون و چوق
 اولانک قصه اولور تاکه ایچی بویش کی اولما غله رطوبتی
 کتمیه توت کل اغاجی کی و قزل اغاجه و سکوده المه و بلوط

کسانه اشلور و اشلر اهلندن اصلی ایله کورمک کرکدر
 کرچه بو قدر تعبیر و تحریر اولندی اما قلم یونمکن و اذخاندن
 و نمنجه کسمک چوق حال ادر اما عاقل اولان سلوب یلدر
 صگر کندوسی خوب تجربه ایله عارفه اشارت کاندیر و دخی
 بلنم کرکدر ییاق قلمی آلتوب همان صوا ایچنه قونله اشلر
 مباشرت اولنه تاکه قاب قور یوب آچلوق لایف کلمیه اما یار
 و قاب قلمی شبا طک اولندن صویوریدن الاله قلملری
 برینه یاخود کچه و کبه پاره سنه صاروب طر اغده صاقلنه
 یوفقه یره کومله تاکه قورومیه اول طیراق اوزرن نمناک
 ایدر لری ایکی چوق صود و کسمیه لر یاخود قلمی دستی و ییاق
 ایچنه قویوب اغرن باغلیوب یرد صاقلیه لر بو جهل چوق
 طور لازم اولدوغی زمانه اشلر اغاجه صویوریدن
 بش کونا اول مباشرت اولنه صویورودی و کله قلم برندن بولنه
 هیچ تخلف ایله اول قلم الناجی زمان دخی کافران و پشیمین
 قوروغی زمانه و اگر اغاجه اول صویوریدکن محال اولسه

اشلر کون اولدوغی
 صویوریدن اشلر
 صویوریدن اشلر

انجی صواغوستوس یورد اول زمانده دست و برداق ایچنده
 حفظ اولنان قلم اشلنق یایردر. و بریدن بریره قلم کندنک
 استنسه انجی یارمه وقاب قلمی کندر قلمک ایکی اوجنه
 بال موئی یاشد ریبورویه بعد برکجه ایچنه ضاره هوا
 دو قمنیه قورق الی کونک یوله کیدر ضرر اولماز. وارده غی
 چقوب ثلثیه برکی کون توقفلازم کلسه یوقورده ذکر اولان
 کی طراقت صاقلیه هر نه نك قلمی اولورسه دیار ها هو
 حفظ اولنده. و قلم دخی یوقور باقوب پوراز سیلی جانبدار
 بود اقدن اوله قاشق صاپی کی دخی یوغنه اوله صیحه اوله
 دخی اسکی اوله اسکی کی قارشق اشلنه ذکر اولندوغی کی
 تندرست میوه دار اولور **فصل رابع** امراض
 و معالجه سن بلدر بودخی برج اصلدر اول اصل باغد
 باغ و آصمه و سایر اشجاره قرنجه و قورده دوشسه بکمری
 غایت صرب بکره ایله برابر ایدوب قرشدوب باغ و آصمه
 چبوغنه سوروب اول چبوغی و بلوط اغاجن باقوب کل ایدوب

۲۱
 اول کلی صغیر سوزکی ایله قارشدوب آصمه و اغاجک کوکنه دوکه
 یاخود بولی بقرا یله غری قارشدوب قرنجه اولان بود اعنه
 و آصمه و اغاج کوکنه دوکه لو. اگر باغ و آصمه ضعیف
 اولوب سقیم اولسه کچن بیلدن کیمش باغ چبوغن و باغ پیپاغن
 و بلوط اغاجی قوروسن باقوب کل ایدوب بعد بر چناق
 ایچنده طالتودره صوبیله اول کلی قرشدوب اما ایکن
 قوی ایلید باغک و آصمه نك ساقته و غلیظ بود اقلر سو
 یاخود ساچه حکیم بنیوشای افضل علاجی اولدر که ذکر
 اولان کی اید سن اما صوبیرنه خرد و دوش صرب سرکه
 اوله دوش حکیم طامری کنگانی آدم بولن ساچه دوش
 صغیر حکیم صواب اولدر که سقیم اولان باغی پره برابر و آصمه
 بر ذراع یردن یوقور قویوب باقوب کسوج دینک اولان
 طراغی الوب قازدن و اوندکن غیری حیوانک زبلندن قنقیسی
 میسر اولورسه زبللیه لو. اما زبلک نافی اوزم جبره سی و قون
 و صغیر بیلدر زبلدکن نصکره اوزرنه و افر صودوکه سن

صوليه ذبل كوكنه اينز اندن صكره لا بددر تان فليسرو پره
 كركدر قوی اولان لی قویوب ضعیف من کیدر سن ایچنی
 یلد بر غایت ایوس لی قویوب باقیسن منجل ایله قطع ایدر سن
 دوش بوجله در احمدر و دخی بر آصمه قورومغه میل
 ایله آنک دین آجوب آب خانه اولان چرکدن قیاسا
 بر قوغه طولوی چقاروب بینه دوکسه کر تان لنور و قوتلند
 مجریدد اوزمه ویمسه آری او شسه دیت باغن بعضینه
 درتسه غیر سن بله یمیکه باغ و آصمه صوئدن خلاص
 ایچون ایکی دانه باغن چبوغن یاقوب کل ایدوب اولکلی و بر
 مقدار خمر و باغن کسلدکن آق صودن آلب بوجله بر شیشه
 ایچینه قویوب شیشه نك اغرن آجوب باغن اوزته سته
 کومسه آغرنی آچوله کوکه قارشو قوسه خلاص اوله
فوائد اوزمك شیر سی چومیدد بلك دله سك
 بردانه اوزمی سالتیندن قویار سن اکر شیر سی قویوبوغی
 یزد قالور ایسه آنر اکر شیر دانه او جند قالور ایسه چو

۲۲
 اوزمی تیزیتشد مكن استه سك بوزه در بر اوت واردر
 اتمكه قورلانی یاقوب بعد سخو ایدوب صولیه قوشدروب
 بولماج کی ایدوب آصمه بوغوننده سورسه تیزیتشه اوزمی
 چکر کسز ایلك استه سك چبوغی که دسك كوك پره برابر
 کلچك پیره دکن ایکی شق ایدوب دلمیه سن کسکن چاق ایله
 اوکا کسسه مکن اولورسه كوك اولاجو پیری دخی ایلمیه سن
 اکر اولورسه دخی جائزدر بعد شق اولان پرک ایچنی که اوز
 چقاروب پاک ایدر سن بعد شق اولان چبوغی کر و بری
 برنه یا قشدر ب سکو قابی ایله صاروب اوزنه صغیر شینگ
 تان سن سورده که سن اوزم چکر کسز اولور اندن اولان
 چبوق اوزمی نه یرده دكسه اوزمی چکر کسز اولور اما
 اسکیل که او صوغانی در اول شق اولان چبوغه سورلوب
 دكسه غایتد ایدر و دخی هر سکر کونده بر شیریه یاخو
 بکمز صوقاقوب و چبوغك دین صولیه د مشله بر اوزمی
 رایحه مسك و یاعود و یا سائر طیب کی ایلك استه سك

چونك برة كوكبك برين شق ايدوب ايچنه دله دوكل
لهيدن قويه سن رايجه سي ايله اولور. **و دخی شق اولان**
برك بر مقدارنك ايچنی چقارد قدن تریاق ايله طولور
باخورد نون دار ووساير معالجن ايله طولور ب اول شق
اولان بری سكوت قابنك ايچ قالی ايله محكم و صیغه صیار
و هر كز كونه بركه كوكن صوارسه صویه بر مقدار
كرو تریاق قوسه دو تنجه اول اوزم و پراغی زهر لو جانور
و جميع تریاك و سایر معاجنك هر بنه تفعی و ارسه نافع
بازي اشكها مجربدر. **بر اضمه نك اوزی چوقا و لوقه لساك**
اضمه نك دینه كچينك اوج دانه بویوزن بر بری یانته
یقین بری شول و جمله كومه كه یا غمور كچه اوزم و افزاول
اصول ثاني امراض اشجار و معالجه سن بیان ایدر
اولا معلوم اولمك اشجاره امراض صوقدن و استیدن اولور
بعده یا قوروز یا ضعفندن قوروز دوشر هلاک ایدر
بوغاز كوكری اولور برة یقین طوغر و سنده كیدد و پریوزنه

یقین کیدر یازن کونشدن حرارت آلور. **آنك اصیق صوی اغا**
سرایت ایدر. **یوسك كسب ایدوب هر یز اولور و قیشن بر**
طوکار برة یقین اولماغین صقلور زبون اولور قیشن قوت
كوكه واروب پراسیجاغی ايله قوتلنوب سایر كوك نشور زمان این
اول زبون كوك علدن قالوب ايچنه صوی متعفن اولور
حرکت ایدر اول سمیت مقلول اولور. **نناكم آدمه صوق كچسك**
بدن صقلما قدن طرر صقلور دم قوی حرکت ایدر. **فرطو ماغله**
متعفن اولوب حرارت اعضاير سرایت ایلر علاجه محتاج
اولور. **یا قان الوب حرکته مدد ایلک یا دیر لته ايله اعضاير**
ملايمت كلوب عروق تحلیل اولنق لازم اولور. **و نناكم**
انسانك نبضی و لر در امراض اندن بلنور. **اشجارك دخی نبضو**
اؤراقندن خزان زماننده بلنور. **نظر ایدر سن اگر براغاج**
جمله دن اول خزان اولور ایسه مریضدر. **و پراغی فسق نك**
اولوب قوی بشل اولما زسه مریضدر. **پس مرضك دخی**
قنفسیدر. **بلمك دلسك خزان زماننده كور سن اوراقك**

صادور نکلو سی که پیمونی اوله چوقا وله قرومغه میل اتمشد
اگر بیک بنک لاجه اولوب پیراغک رنکی برجنس اولوب
مخلوطا ولور ایسه قورده واردر و بوداقلردنی ضعیف
اولوب کندو که یقادی کور اولورسه و اغاجک بریرسا قند
و بوداغند قارمش بر اولورسه و یاخود رنکین تغییر ایلدین
یپراق قروکی اولوب مجلا اولماز ایسه استی کچمشدر و اگر
یپراغی قاورق کی اولوب بوکلمش اولور ایسه کوکی باطاشه
راست کلمشد بوکلمشد و یا ربی برک اولمقدن حرکت ایدمش
مضایقه کورمشدر و یاخود یوقارود بوداغ چوق و یروب
ساقی انجه اولورسه کذلک کوک مضایقه در اگر پراغی
بوز اولوب قروکی اولورسه صوسر لقدن ویر صیفقدن در
آنک اطرافن اراقدن چوب بلایوب و فرسود و کک کرکدر
امراض ظاهر اولوب مخفی اولورسه حال بویه در ظاهر
قوسی و قوریدوکی بر لورینور ایسه خبید انا کوره
علاج اولوب فرضا قوس کسمک و قوردن برنج و دورتل

صوفاق و بچاق ایله یاروب چقار سک هلاک ایل سک بریر
دخی ظاهر اولور و انفع اولور که کوکی انچه سن کور سن اگر یروزنه
یاقن انجه کوک وارسه قطع اید سن و طوغر کیدوب قور
زمینه میل اتمشدر قطع اید سن و ممکن اولدجه ادا یکن
کوک طاشه اوغرا مشید و بر برینه مضایقه ویر مشید
کور و یا کوره تدارک اید سن امراضه تفصیل چوقدر
لازم اولان بیان اولندی محصل فی الجمله ضعف اولند و قد
اهل فلاحیه معلومدر اصل اهلندن کورمک کرک همان
علاج مباشر اولسن معلوم اولم هر میوه که چکرکی برک
اوله بادام و نرنگی اوجاق اولوب کل اولدقدن صکر نصف
کل و نصف زبل ایله قارشدر و چکرکی یومشا اولن میوه
اغاجنه انجیر و امروکی علاج اولند چکرکی یومشا میوه
کلی ایله کرو چکرکی برک میوه اغاجنه علاج اولند کوکی قازل
کل ایله زبل دینه و کله اوزندن صوقوبله زیاده نافعدر
حکماء فلاحه متفقدر کلب نجس برد ستنیه قویوب اوزندن

آدم بوی و بھایم بوی د و کسه و آغاجك قور د لو و معلول
 اولان بود اقلونه ساچسه نافدر و براغاجك قور د اولسه
 یابر علی اولوب پیراخی د نکیں متغیر ایسه قلمی د نکاری محکم
 سخی ایدوب ساغاجه صویور د کن بر بوزغی ایله اشغه دن یوقو
 محرف د لسن قیاسا اوزدنه وار و بعد قلمی د نکاری ایچنه
 طولور د لر اگر علت کوکنه ایسه د لوی یوقوردن شانه
 اید لر تا که کوکه ایته بلنه کوکه صوکنده کی وقت کوز آیدنه
 اول نکاری یوقو کیدر علاج اگا کور د اوله آغاجك قور د
 قرقم ایچون صغرا و دی قور د اولان یوزد اگر معلوم د کل ایسه
 کوکن آچوب کوکنه و بود اقلونه سور د لر یاخود کوکن تر سنی
 صویله یوغروب طلا اید قسطوب چکدن منقولدر مریض
 آغاجك هر جانین بر قوش اینلو و ایکی قوش بلکه زیاد قاز لر
 اول چقور آدم بوی و بھایم بوی دو که لر کوکه ایر شجه
 و بود اقلونه سور د لر قور قلق زمانه صویور د لر یاخود تان
 صغز بلن د بنه و بود اقلونه طلا اید لر بو حکیم صغریش دن

۲۵
 نقلدر و مجربد جمله شجاره نافدر صغریشکی و آت ترشی کواش
 و قسط یاراخی و علاج اولاجی آغاجك تان پیراخی سخی اولنه
 هر جزو برابر اولوب بریره خلط اولنه بعد بر چقور قازله
 ایچنه قویور بعد بتول اولنه و درم صویور د و کله اگر میوه
 زیاده طائلو اولمق ایستسه لر بتول اولنیه اگر آبدار و نازک
 اولسون د سیه لر بتول اولنه برج کون بتول اولنوب صود و کله
 تا که اجزا متعفن اولوب قراق شکل یا غلیه اند صکر چقور
 ایچنه ایکی آراز اول ییکا بویکا دوند لر قوشدور د لر اندن
 صکر چقور د چقاروب بر یوزدنه یا یه قور د اندن صکر
 د لوی آغاجك دین قازوب انکله زبللیه شول و جمله قازنه که
 اول زبل کوکه ایرسه بعد صود و که آغاج امراضدن بری اولن
 میشی و افور طائلو و آبدار اولور قدام حکا دخی منقولدر
 و مجربد بر آغاج که قروغه میل اید انک کوکن شویله اچه
 هپ کوردنه اراسندک طیراغن کیدر و با و واق چاقلو قور د که
 بر یوزدنه تراش اولمش طیراغله بعد اوزدنه برج دشی صو

ی و کوب بن و ترا خصوصاً امر و نه زیاد نافه در **مختار**
 باد شمالی که پویازی را اول اسکن اولی که کرد اوایل آزدن
 آخر نیسانه کن جنوبی که آویلد اسکن قطعا اغاجه فکلیه
 اکثر آذرک او نه کن اسر شوی که آذر اسیمه نیسانک
 او نه و ارنجه اول یل ها غ افاندن سالم اولوز بعول الله تعالی
 براغاجک میشی آزاو له یاخورد اولسه یا میشی دو کسه
 یا میشی ویر مسه علاج اولد که میشی آزاو له بغلة الحماد لر
 اوت که بوستانلر بتر آئی و کوب صوبله از ب بولماج کی
 ایله هر بود اغک دینه سور یاخورد کو کرجن تر سن ازوب
 بود اولد دینه سور میشی چوقا اولد براغاج که میشی ویر
 اوزدنه جرج پیراغن اصالر یاخورد برکشی قولن صغیوب کن
 بلنه صوقب اوموزدنه بالته البوب سر عتله یور یوب اول میشی
 ویر مین اغاجی کسر دیه بر کسکه کسه انشاء الله تعالی بعد
 میشی ویر و دیه براغاج میشی و کسه بوغرای ویر پچیده
 قراموغی تمام اون طوبی کالی بولد قده کوکی وضایی ایله قویان

۲۶
 حلقه ایوب بود اولر نه باغلیه یاخورد اغاجک کوکی قازوب
 بر کچک کوکی چکوب بر مقدار صاروب شق ایله سن بر طاش
 قندرب کو و اولکی برنده قویوب طراغله او تراس یاخورد
 کندودن د لکلور طاشی اول اغاجه اصد سن یاخورد دوشن
 میشی اصد سن یاخورد بر کاغذ بو کلماتی یازوب اصد سن
 اول کلمات بود کن کشته غرست علی وسط الماء فاطممت
 بحینها و لک سیقطعتها و دقها یاخورد اغاجک دین قازنه
 بوجی ذراع مقداری جرج صابن صوا یچندکیدی کون اصله
 اندن صکر هر کون اول صودن بولک اغاجه اوج دستی و کچک
 اغاجه کی دستی صودو که انجیر اغاجی میشی و کسه زیقون
 پیراغن و کوب صوبین صوقوب اوج کونه کن انجیر دینه دو که
 یاخورد ارک انجیر میشی ایله دین شای انجیر اغاجنه اصد مجرب
 انجیر و اغاجنه قور د اولسه کوکی کوز و کجه قازنه اندن
 صکر کل دو که و اندک او ستنه طراق دو که قور د اوله
 انجیر و کسه و کچ میشته ایکی اوج طوزی حکم و کوب بن

نافذ اما این حق اولیه ایکی اوج بارمق قالیکی اوله ایکی
 اوج کون انجی طوره اول فارصونی کتد که کور و صود که و بالجه
 بو اسلوب جمله علاج شمالی بل اسکن کر کرد و سوبلیکه امر و دك
 لنتی اولیه و یابیس اوله و آبدار اولیه ککره اوله دره صوبین
 بر باق قاق ایچند قاینا ب بعد آس بجمله اغاج دینه دره
 و بود افلرنک همگی اولدنته و پی افلرنه ساجه لر ای طوب ضیایی
 زیاده اولدنته هر اوج کوندک بر این لر درت ککره اوله بقولشکما
 میوس سی خرب نازک اولوب لذیذ اولور اما اغاجی ضعیف اولسه
 یا قورده و شسته یا میخی آزار اولسه یا قورده لو اولسه یا اولدن
 میخی دو کلسه و سایر امراض دخی نه ایسه علاج اولد که بادام قابی
 طائلو و اجی اولسون اگر اجیله اولسه دخی اولدرد و بادام پیرغی
 یا هر بری با سقه اولسه نجه همگی اولور سه یوم شاق دو کلسه
 صفک هنوز تر سئلند و کی باش تر سق فاسد سه لر بستره آنکی
 انجی تر سک مطوی اوله صوغیری سکنه قانلمیه تمام
 آلسد و رب الله یوغر و لندنت صکره آلمه نك ساقنه و بود اغنک

۲۸
 آره برلی دینه سور لر جمله دن بو کافیدر جمیع امراضی ازاله
 ایدر مجربده و اتفاق اولدر ریج شمالی اسکن علاج اولنه سلامت
 او نره اولور و یاخود المه دینه کچی قن آدم بولی ایله قشدره
 دو که لره یاخود حار تر سن صوبله یوغر و ب بر قابه قویه بری
 کون دینه اول صوبی دو که یاخود صفر تر سن تازه ایکی ساقنه
 و بود اغنه سور قور دن قوره مایس تر سی اوله دخی اولدرد
 آلمه غایتده طائلو اولمق ایچون دخی قازوب کول کور نجه
 شرب عتیقک دزدنی کو که سور او زرنه طریق دو که
 غایتده تر لذیذ اوله و آلمه اغاجی دکلور کن کو کنه غسل یاخود
 بال شربی سور لسه بعد دکلور قور می ولندیز اولور و آلمه
 و شفا لوالا غنک دینه یلدن طقوز کوره آدم افشانی دکلور
 شول طریق ایله که کو کنه یتشه قور می و آبدار اولور و آلمه و
 دینه قور می کل اغاجی دکلور قور می اولور دره انار کچرک
 ایکن میخی دو کلسه قلا ی ایله قور شوندن قور شق بر طلقه ایدر
 اغاجک او زرنه طوق ایدر لر لونی صار و اولوب میخی کچرک

اولسه لسان الحال که کونایک در لوز بر او تار و تار انک کوی برود^{غنه}
اصالو بیلک و بر نسنه دن و نسنه بر بری غی اصلو جوز
اغاجی کچرک ایکی یتر اخی صادر سه یاخود بمشی کچرک اولسه
دو قانی ایله یاخود صافی سی صوبیله صران پر اغنه و بود^{قلنه}
و دینه دو که لر دلوسک شغنا لوقیسی وارک انجاری یوک
اولوب تیز قور میه ساقی بور غوا یله دلوب او زنججه کیده
اما او تر باینه چقمیه بقه اولدک مقداری غایتده یاغلی
چای چوی آید سن اولد لوه قوی سن سول طریق ایله که
اوجی قایدن ایچر و اوله قاب بود یه بکند اولوب پایدار اولور
تتمه بوستان و شکوفه بیانده در اوقلا
بوستان بری که قاون و قار پوزد کلسه کرکده فلا اقلیدی که
سورله هر نه مرتبه دی چوق سورسه قوی بتر و میوه ایچلو
و چکرکی آزا اولور حتی اربابله حد منقولدر قار پوزری
پوزکر سورسه اندن کلسه هیچ چکرکی اولما زدی و باجمه
یرنه کور عمل اولنه قسائل پرا و لور سه چوق زحمت استه

اگر کلسی و قیز اولور سه ذبللنک و چوق سورلک لازمه شو^{تلیک}
صوبای تو ببعده چکلوب سورلکه قابل اولد ذبل لازم دکلدر
تازه یولر که مقدما نسنه اکلماش اوله اکا حار ثلر یوز غور
دره و قوه چالی بتن یولر که کولک اخراج اولوب سورلور و لک
قار پوزا کله غایتده بی همتا اولور اما قاون کوبه لور یه و مقدما
اکلماش بری اولسه اولور دو که قار پوزر همتا امکان چیک
یرکرکده ضرورت اولوب عمل اولنمش بری اکلسه اسکی کوبه ایله
کوبه لنک کرکده و معلوم اولایم قاون که یازن یینور ایچ
اولور حضرا لیا س کونندن بر ای اولدک ابتدا اولنق کرکده
دولک که قیش یینور رفته مذکور دن و نیش کون صکره
ابتدا اولنق کرکده بر آید کی قار پوزدی مقدم اولوق لنسه
مقدم و قیشه بیتمک مراد اولنه موخر اکلمک کرک شوبلیک
دولک چکرکی مقدم اکسه لوز قاون اولور رایجه باغلا قاون
چکرکی موخر اکلسه رایجه سی کیدر دولک اولور و معلوم اولام
هر اوجا که چکرکی کلور هر دیار یه بر دیار ایدر لرافضل اولد کی

صبان ايله ياچيا ايله برقرش مقدارى بن خندق کي ايله لر •
 آکا بوستانلر جري در لر آدم برده برز کراولان چرنيلک کنار نه
 اوجاق ايدن نه خندق ايچنه اولان نه اوستنده مابيننده
 اولان • بش چکر کدن طقوز چکر کدن کدن اکه بتدکه کون •
 قنقسي قوي ايسه اوج دان سن برى برندن ايراجي برده آلي
 قوي اوج پير اولو اولدقه بوغانن اول اول و پير و کي پير اعه
 دك طولده اول ايکي پير اغي قطع ايدره دغي نافعه بعد
 بوستان کون آتوب پيره يا توب او زانغه باشلدغي وقت
 دغي چپا ليوب اولکدن زيان بوغانن طولده اوتق يوله
 نيمار ايدنه اگر او زانغه ميل ايدوب ايکي چچک و پير ايسه
 طرغن قطع ايدنه ناکه قوت کوه و چچکه واره • قاون قبا و خيار
 چکر کدن عرق سون که بويان بالي در لر بر کولک و افره رانک صوبي
 ايچنه اصلدوب اکسه لر قورردن و فاندن خلاص اوله •
 و خک که دمور دکنی در لر آني و جلليت که چادر او شاغی در لر
 صرب مرکه ايچنه اصلدوب بوجک و کز کي در لر پير اغي بوکلور •

۲۰
 بستانه ساچله دفع ايدد • و دغي طوزي صوبه اصلدوب
 برکون برکجه طوردن صگره جمله بستان قشمنه ساچله
 بوجکدن و قورردن خلاص اوله • بوستانه قرنجه او شسه
 خنطل که ابو جهل قار پوزي در لر انک کونى قرنجه جمع اولدغ
 برده يا قسه لر هلاک ايدنه • يا خود بر ق قرنجه يقالره • يا خود
 قرنجه يواسي اغرنه قطران سوره لر بوستان خلاص اولور •
 و دغي بستانک اطرافنه خردل دکلته بوجک او شيه و بستان
 کسکين و شسه پليد اغاجي کلفي يواسي اغرنه و يولنه قوسه لر
 هلاک ايدنه • و دغي صفراودن صوبيله قار شدر ب هرو
 دجک تخمي انوکله اصلدوب بغان اکسه لر جميع حشر ايدن
 سالم اوله کل اغاجي ز مخرى و اغوستوسدن غيري زمانه
 دکلور کوکلوسی و تا کر تاجي • و دغي اوج درت کوز قویوب
 بغون برندن کسوب ار قوری چقور ايچنه بر قسه اولور ايکن
 کوبه سوز مکر پري خشير اوله بره مقدار اسکی کوبه ايله
 طراق خلط اولنه صو و پيله اگر کوکلور و اگر تا کر تاجدر يا توير •

دكك كركرد. قوتنل روی خندن دكلور. اما قوتنل فرنگی
 كوكو و قاكرا تاجدن دكلور. كوكو اول بهارده و كوزده كلور
 قاكرا تاج كوز فصلندن دكلور. دكلور بیده و طغاره طیراق
 تربیه اولغوك كركرد. اوزم جبه سی ایله یاخود اسکی كوبره ایله
 قاكرا تاج دكك دلسه لر اسلوبی اولدی کی باغچه كنارندن اوزاد
 بریری یاروب ایچندن طیراغی تربیه ایلدن صكره قاكرا تاج بی
 بومقدان بچا غله یونا قناد اندن صكره اوچنك اوج ییراق
 قالجه پیراغی كیدره. بعد بارماغی ایله اول یومشاق تربیه
 اولمش بری دله اندن صكره قاكرا تاجی دكه. و اول قلدان اوج
 پیراغی طشره قوی ییراق طر و قلدن كسه یازن نوروز چكدن
 صكره كه قیش و طوك احتمالی اولیه چقارن طغاره دكه.
 اگر كوكو در اگر قاكرا تاج در طیراغی قور و لوق شكلن باغلدجه صو
 و یوه لر طیراغی قبالله ندن خالی اولیه. هواستی اولدقن بهر حال
 ایکی كوندن بر صو و یوله بشرط آنكه طغارك دبی دلك اوله.
 و طغارنه قدر بیوك اولسه راجد رطیراغی اشاعه اندجه صافی

۶۱
 جبه ایله طولدیه لر بویك كرد. بعضلر تربیه اولمش طیراغی طولدیه
 دمشلر. و دخی معلوم اولایم قیش صوق و سیل سو فر حفظ
 اولماسی اسلوبی اولدی کی آدم بوی یاخود بله كلجه چقور قزلر
 اوزادیه و چقور كنارنه تخته قویه لر تاكه طیراق دوشمیه
 بعد اوزدن سترکی اودیه لر ساز و تخته ونه ایسه كاه كاه
 قالدیرمغه ممكن اوله. هوا خوشجه اولدجه اوستندن اول
 اودتوی كیدره لر كنش طوقنه. و دخی كوره لر طیراغی نمناك ایسه
 خوش و آلا صوقویه لر نملنجك قدره اگر طغار چوق ایسه بویه اوله
 اگر پراپی ایسه او بوجاغندن قوتن ایشتریری حفظ اولنه.
 كنش اولدجه طشره چقوره لر صوق و طوك دفع اولدقن طشره
 طوره طروق و یرد و كن بعضسینی بوله تاكه اری اوله. اگر
 بیکتا قوتنك تخمی قانی ایله دكسه قتر اولور. آق زنبق نه زمانه
 اولسه دكلور. اصل كوزن دكلك كركرد. قره طیراغی اری
 و دانسی چوق اولور. سایر طیراغی ایله اولماز. و كوبره سور. لکن
 چوق اولمایا واسکی اوله. و بیکه برکه صوغان چقاروب اوج كون

کونشه قارشو قویه اندن کردی که کوزن اولاد دانی چوق اولور
 و اگر آنی ارغوانی ایلک استک چچکی صاولد قن صکره صاپنی
 الوله چکه سن بردن چقار او جند بر مق کی اولور اول صاپنی
 تون طوق نور یه قویه سن طوره تا که یپراق بیردن صوغانی
 چقار سر مشافدد اولد قن صکره توتوندن آلب خمرک دکر
 که دینه چو کر آنک ایچنده قویسن تا که اول صوغان قمری اوله
 اندن صکره چقان سن طوره دیک زمانه دزدی طراغله قار
 برابر این سن اول طراغله دیک سن ارغوانی رنک اولور هر زمانه
 اچلن چچکی یا خود هر سیل طوره غن کو سترد و کی زمان کی نخود
 قدد یپراق قن ظهور ایدر اول زمانه یه برابر بردن صاپنی
 یاروپا ایچنه چو د قوسه مائی رنک اولور سرخ قوسه یا کو
 قوسه یا سکو کن قمری و آل اولور زعفران قونسه صاری
 اولور و نر رنک قونسه ایله اولور دیر و دخی معلوم اولایم
 صوغانلر اولان چچک لشنه کرم مذ قویه لر تا که آشفه کتمیه
 و کوستر بک ضرابلیه آشفه کیدر ایسه چچک زوخری اولور

۲۲
 کرمیدا اولیجاق چچک چوق واری اولور قوت چچکه وارور هر
 یل چقوب تکرار د کلسه بلکه قیش برین طوره ماسه بر پرده
 حفظ اولنسه یازره کلسه غایتده ایوا اولور بتفقه کلسه
 الی اوج کولک بریره جمع ایدوب د که و کولو چچک لرنه ایسه
 بویله اولسه یکر کرد چچک چوق حالی یوقدر جنس چوقدر
 بیابانیدر ایکی تربیه یه محتاج اولماز انجق رعایت ایلوب
 وقتی ایله صوو و یروب دیرلر پات و یومشاوی ایلک کر کرد
خاتمه یمش درب و حفظ اولماسی بیاندن دیر
 ایلور که الک کوز آیدر آنک و آخرت شویلیکه یا قور قراغو
 کیچ دوشهر اوله تشرین اوله اورت کوز آیدر او ایلنده
 و الحاصل ایلک کمالی زمانه یا غمور یا غماز ایکی بوستان بونق
 وقیش میوه لری دیرلور ایله اولسه د و لک دیرلور که صلی
 ایله دیرله بر تخته یا خود او تلوق یا یا پراق چار طاق او زدن
 اون کون مقدار ی طوره کا به بر جانبه دوزن لور
 تمام کونشدن بشته اندن صکره اگر قادر اولور ایسه بر او که

پویرازدن غیری هوا کرمیه آنک دیوانه برج طبقه او چردانه
 قاون طوره جوقدد قازقلر قاقوب قاونی اوزدنه قوبر هفته
 برکته بریایته دوندنه اگر قازقلر اولمازسه بریر هوا سندن
 یوکسک بریر قوبر قارشود وندنه آلتنه اولوق باصمان قوبه
 قازقلر صمان ایچینه قوبر کادخی ایکی برهواسی تاثیر ایلیه
 واوزم آونک اولدقن برآوه آصه اولآوه جوق هوا آد و قنیه
 وطوک زمانای اولدقن اولایچینه بر موم یقایکجه وکوند
 اوزم طوکمیوب شکلی خوب اولور اگر اوزم اوزم زمانه
 بیتشدن ملک دلسک چپو غندن سالتی قوبار میوب اول سالتی
 ایچی صرجه لو بر شیشه ویا چولکه قوبر اما صقلیه بولجه
 اولای اغرنی برکایدوب اول بود اغی آکوب چولمکی بیر کومه
 یا غمور تاثیر ایلیه یلنه دکلوتانه طوردن کل دخی غنجه ایکی شیشه
 ویا چولکه قوبولوب بویله حفظ اولنه جوق طوردن وقت حاجت
 آچوب صوا ایچینه قوبلر آچلور واونک ایلدوکی زمانه دخی هوا
 نمناک اولیه ویردن چه قاقوب بر قوروش اولای ایچندن

زدنمش وچوریش دانه لرن کیده لونا که غیر سن افساد ایلیه
 قورشی ایملک سنده سگ دنت مدنه شیر که هر مدنه اون
 وقیه دیر الی دیرم خردل قانه سن اما ایکی و حمله اولور بری شیر
 چیک ایکی طراقله دندن صکر خردل قنارلر وبردخی اولدکی
 طراقله دندن صکر بر مقدار قینایوب اندن صکر خردلر
 خردل دخی وکوب چیک ایکی خلط ایملک و بر مقدار اسپنج
 شیر ایلخ شلیوب خلط ایملک جائز دیر چیک و لیجاق جوق ویز
 اما رایحه سی اولور خشکنه رایحه سی اولماز جوق دومک
 مراد اولنور ایسه چیک اولوق مناسبدن و امرود دخی چکر
 قرارد دندن صکر جمع اولنه اگر یاروب یا چوب قورتمق
 قصد اولنه چکرکی آلاجه ایکی دیرله ویا یوب چکر دکن صکر
 اتمک بشتن فروندنه اتمک دکن صکر یا خود اول قرتبه قورغونجه
 ایکی ایچینه براغوب خشلیا اندن چقوب تخنه اوستنده
 قورده اگر قور دکن اوستنده سیرک بزاور تلسه کونش لذن
 المیوب نازک لکله قوریه خوب اولور امرودک و المه نك

قابی صوبیلوب بویه قروسه طراوتی کنز ولذی اولور **بقوله**
 چرلسه وایچی چقوب بویه قروسه نفیس اولور **واکرتیش**
 امودی اولوب حفظ قصد اولنه **تشری اولکه** اوردنه کوز آید
 یا اون کون اول یا صکره بیتشد وکنه کوره چکره کت سیاه اولدق
 صکره تمام اولدین یاری اولش ایکن جمع ایدوب ستره دیشدن
 چقان اغاج کپکن بریره **دوشیوب** امودی اول کپک وزرنه
 قویسه لورنه زیاده سیرک اید و نه یقین اید لور اسنه هوا کیره
 قدر اراق اوله **یاخود** جود روی پیراغی دوشیه اوستنه
 امودی دیره خیلی زمان طور **اوله** بکاره دیک دخی زیاده
امودی منگنه **صقوب** صوبین الوب شیر کی طهر قلب
 صافی ایلدکن صکره قیناوب بکمز ایدر **و شیر** سینه
 خردل قاقوب ایچنه امودی قورلر تورشی اولور **تورشی** اولور
 امود کوزو یا قیش **امودی** کرکد **الله** نک دخی درلمشی زمانی
امود کبید **وبر الله** بر الله زمانته بیتشد ملک دلسه لور
 المانک وزرنه چولمکی چامورن سورپ آلتنه انار پیراغی

۷۷
 دوشیوب صافی اولدوغی جانین آشفه قویوب امود کی دیر
 یاخود شارب دردی اوستنه سور حفظ این **اما برنج** کون
 چه قالقدن صکره کونشه قویه تمام بیوست بوله اندن صکره
 علاج ایدوب حفظ این **ایواندخی** صاروا اولوب راجه سی
 تمام بلوردکن جمع اولنه **حفظی** امود حفظی کبید اما قبل
 العلاج وافر کونشده طور مکرر **در** لکدن صکره بشرط آن که
 چه ویاغمورد و قنیه **یاخود** کتان چوپا ایچنه طون ایکن
 هواد و قنور پیرا و لمیه **ایوانک** دخی تورشی سی اولور کندوبی
 کوبه قویوب نرنه خرد لک و اوزم شیر سی یا امود شیر سی
 دوکله **وارک** دخی اوزم شیر سی ابله تورشی اولور **و باجمه**
 آبدار اولان میوه لر تورشی اولماغله حفظ اولور **ارک**
 و دونکل و اوزم و قزلق و کوم و شفا لور کراس ووشنه کی
 انارک دانه سی تمام قرآربکامل اولدق جمع اولوب بلوط اغا
 دستردن چقا کپه کند حفظ این **کپکله** کند و پیراغی
 دخی بیه اولور سه خوبدر **یاخود** اولوق ایچنه هزار تمام و ترله

و شویکه انار کرج سورب اندن صکره او تلوغه کومه برانار
زمانته دخی بیتشوردر **دوم** قایل انار قالی ویاچی بابین
اولوریمک مراد اولندوغی زمانته بر طرفه صوقوب اولصو
ایچنده برکون برکیجه اصلدوب اندن که لوهنوز اغاجند
قومیش کی اولور **تورنج** حفظ اولنق مراد اولنسه زمانی
صارواولماسیدرجمع ایدوب اوزدنه کرج سورلر یاخو
ازپه ایچنده حفظ اولنه **فرصاد** که توتد صرحه چناخن
وشیشه ی حفظ اولنور **انجیر** تان سی دخی صرحه قاب
ایچنده طوزسه تان طور **یاخو** قواناز کی نسنگه اولور
اکاعرب قذابه ی لر آنک ایچنه بری برنه ی وقنیه جوقدر
دیروب اندن صکره ی یزنسن انجیر اوزدنه بیباغن قویه **بعد**
اوزدنه بر طبقه ی دخی **دینه** هر طبقه سن
بواو سلوب افزیه اید اغزنه و انجیر
اغزن حکم باغلیه هوا کرمیه تان طور
تمت وراق **بعون الملک الخ**